

Avrupa Diyetetik Eğitim ve Uygulama Standartları (Benchmark)

EFAD tarafından hazırlanmıştır

Haziran 2005

Benchmark tanımı:

Değerlendirmede esas alınan kıyaslama referans noktası ya da değeri **(Türkçe de Benchmark için “Kalite Eğiği” kullanılması önerilmektedir)**

İçindekiler

Önsöz	3
1.0 Avrupa Diyetetik Benchmark Bildirisine(ADBB) Giriş	4
1.1 Ön bilgiler	4
1.2 ADBB nasıl geliştirildi?	5
1.3 ADBB amacı nedir?	7
1.4 ADBB'yi kimler kullanmalıdır?	8
1.5 ADBB nin durumu nedir?	8
2.0 Avrupa kapsamında diyetetiğin kapsamı ve içeriği	9
2.1 Klinik Diyetisyeni	
2.2 Yönetici Diyetisyen	
2.3 Toplum Sağlığı Diyetisyeni	
3.0 Diyetetiğin Konusu	10
A –Halk işveren ve bazı meslek üyelerinin tescilli bir sağlık uzmanı Olan diyetisyenden beklentileri	11
B – Hastalıkta/sağlığın korunmasında diyetetikte uzman kişiler tarafından kullanılan yöntemler ve genel kavram	12
C- Güvenli ve etkili diyetetik uygulamalarını desteklemek için bilinmesi ve anlaşılması gereken konular ve sahip olunması gereken yetenekler	14
4.0 Eğitim ve Öğretim Programları, Öğrenme ve Değerlendirme	20
5.0 Pratik Uygulama için Benchmark (Kalite Eşiği) Standartları	21
6.0 Minimum ve Eşik Teorik ve Pratik Standartları	21
Kaynaklar	23
Terimler Sözlüğü	24
Ek 1 EFAD Tüzüğü	28
Ek 2 Üye Ülkelerde Mesleği Tanımlamak İçin Kullanılan Resmi Terimler	31
Ek 3 Üye Dernekler	32
Ek 4 EFAD'a Üye Ülkelerdeki Diyetisyenlerin Çalışma Ve Eğitim Programları	42
Ek 5 Çalışma Grubu Üyeleri	65

Önsöz

Avrupa’da görev yapan diyetisyenlerin öncelikli hedefi, Avrupa’da yaşayan kisilerin saglikli beslenmelerinin saglanmasidir. Diyetisyenler bu hedefi gerçeklestirebilmek için diger saglik personeli ile birlikte çalisirlar. Diyetisyenler Avrupa’da yasayan kisiler için saglikli besin temini ve saglikli beslenme için ugras verirler. Ben de bu agin ve ekibin bir parçasi olmaktan büyük mutluluk duymaktayim. Avrupa Diyetisyen Dernekleri Federasyonunun amaçlarindan biri, sunulan hizmette yüksek standart olusturmak ve uygulamada bu düzeyi sürdürmektir. EFAD’a üye olan 24 ülke dernegi ile çalisirken, eğitim ve uygulamalarda standart olusturmanin ve bu standardi korumanin ne kadar önemli oldugunun farkina vardik.

Haziran 1999 da yapılan Bolonya deklarasyonu ile 2010 yilina kadar Avrupa Yüksek Öğreniminde uyumlu, karsilastirilabilir ve rekabet edilebilir bir durum yaratilmasi hedeflendi. Mart 2001 de Salamanka toplantisinda Avrupa Üniversiteleri su bildiriye imza attilar: Avrupa Yüksek Öğrenim kurumlari öğrencilerin Avrupa ülkeleri içinde etkin ve amaçlarina uygun eğitim alabilecekleri bir ortam yaratilmasi gerçegini kabul ederler ve kurumlarinda buna yönelik degisim ve organizasyonlari yapmayi taahhüt ederler.

EFAD’a üye dernekler de 2003 yilinda yapılan Roskilde toplantisinda öğrencilerin Avrupa ülkeleri içinde diyetisyenlik eğitimi alabilmeleri için uyumlu programlar gelistirmeyi taahhüt ettiler. Bu taahhütü yerine getirmek için Diyetetik için bir Avrupa Benchmark’i hazirlanmasi uygun görülmüştür. İki yıl sonra, Benchmarkin hazirlanmis ve tüm üye derneklerce kabul edilmiş olmasindan büyük mutluluk duyduğumu belirtmek isterim. Diyetisyenler olarak, şimdi, Avrupa içinde saglikli beslenme ile sagligin yükseltilebilmesi için temel olan bu Benchmarkin uygulanmasi için çalismalara baslamaliyiz.

Irene C. I. Mackay FBDA

Avrupa Diyetisyen Dernekleri Federasyonu

Onursal Baskani

1.0 Avrupa Diyetetik Benchmark Bildirisine Giriş

1.1 Ön Bilgiler

Avrupa Eğitim Bakanları Bologna Deklarasyonu (1999) yüksek eğitimde bir Avrupa Alanı geliştirmek için genel bir hedef üzerine anlaştılar ve yüksek eğitim yapılarını benzer bir yolda reforme etmek için karşılıklı güvence verdiler.

Bologna Deklarasyonu (1999) içinde yer alan hedefler:

- Akademik ve profesyonel kurs birimlerinin tanımlanmasıyla, Avrupa yüksek Eğitim Alanının başından sonuna kadar yeterlik, yetki ve becerilerin kullanımına izin vermek amacıyla kolaylıkla okunabilir, dereceleri kıyaslanabilir bir sistemin belirlenmesi.
- Öğrenme getirileri, yetkileri ve programları ile tanımlanmış bir iskelet ile yüksek eğitimi iki kademeli (lisans ve yüksek lisans düzeyinde) bir sistemde birleştirmek. (Ayrıca bakınız Birleşik Kalite Başlangıcı,2004)
- Kredilerin aktarımı ve ulaşımına izin vermek için bir sistem kurmak.(Ayrıca bakınız Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS))
- Öğrencilerin, akademik ve idari personelin hareketliliğinin teşvik edilmesi.
- Yüksek kalite standartları ve Avrupa’da kalitenin kıyaslandığını garanti etmek için kalite teminatı oluşturmak.
- Bir Avrupa boyutuyla modül, kurs ve müfredatın geliştirilmesi

Diyetetik, sağlıkta ve hastalıkta bireyleri ve grupları beslemek ve eğitmek amacı ile beslenme biliminin ortaya koyduğu uygulamaları temel alan resmen tanınmış bir meslektir. Bununla beraber, Avrupa’da diyetetik uygulamaları çeşitlilik gösterir ve her ülkede kullanıcıların ihtiyaçlarını ve taleplerini karşılamak için farklı programlar oluşturulmuştur. Avrupa Benchmark’ı Avrupa anlayışı içerisinde bu ihtiyaçları yansıtmak (dile getirmek) için geliştirilmiştir.

Ülke tanımlarına bakıldığında, genelde ilk mesleksi ünvanın “diyetisyen” olarak tanımlandığı ve bu yönde eğitim alan kişinin bu ünvan ile bağımsız bir profesyonel

olarak çalismaya hak kazandigi gör÷lmektedir. Nitelik birçok ÷lkede ulusal olarak düzenlenmis ancak Avrupa içerisinde kiyaslanabilir düzeyde degildir ve isim sadece çok az sayidaki ÷lkede korunabilmektedir.

Avrupa Konseyi içerisindeki diyetetik dernekleri kurulusu olan, Avrupa Diyetisyen Dernekleri Federasyonu (EFAD) diyetetik mesleginin gelismisini tesvik etmeyi ve üye derneklerin genel ilgileri çerçevesinde diyetetigi bilimsel ve profesyonel düzeyde gelistirmeyi hedeflemektedir.

EFAD, üye ÷lke dernekleri isbirliğı ile, diyetetik eğitimindeki ve diyetisyenler tarafından yürüt÷len islerdeki farklılıklarla ilgili olarak çok sayıda rapor olusturmudur.(1986, 1987, 1990, 1996, 1999 ve 2003)

Diyetetik Eğitimi için Bologna Deklarasyonu hedeflerinin uygulanması EFAD'ın hedefleriyle tutarlıdır ve Avrupa içerisinde genel bir standardın gelismesi ihtiyacını güçlendirmektedir. Kiyaslanabilir nitelendirmeler Avrupa Birliğı içerisinde diyetisyenlerin daha kolay okuma ve çalışmasını sağlayarak, Avrupa çalışma pazarını destekleyecektir. Bununla beraber, su anda uğrastıkları isten farklı bir alanda uzmanlık eğitim almış diyetisyenlerin, üye ÷lkelerde is sahibi olabilmesi için ek bir uzmanlık eğitimi almaları gerekebilir.

1.2 Avrupa Diyetetik Benchmark Bildirisi Nasıl Gelistirildi?

Diyetetik Benchmark Bildirisi İngiltere'de beslenme konusunda yüksek eğitim veren kurumlardan, servis sağlayıcılarından, profesyonel ve konuya ilişkin kanun ve yönetmelik düzenleyici kimselerden oluşan uygun bir uzman grup tarafından gelistirilmiştir. Bildiri ilk önce, İngiltere'de genel akademik özellikler ve diyetetikle ilgili standartları belirlemek için hazırlandı. Çalışma Kalite Güvence Ajansı (QAA) rehberliğinde hazırlandı ve 2001 yılında basıldı.

EFAD delegeleri Danimarka'da 2003 Eylül'ündeki genel toplantıda, Avrupa Diyetetik Benchmark Bildirisi olusturmadaki istekliliğı ve bildirinin uygulanabilir olup olmadığını değerlendirmek amacıyla ile düzenlenen bir çalışmaya katıldılar. 18 üye

ülkeden katılan delegeler Avrupa’da diyetisyen eğitim ve uygulamaları için aşağıdaki önceliklere katıldıklarını açıkladılar:

1. Avrupa’da çalışan diyetisyenin rolünün tanımlanması.
2. Benchmark düzeyinde Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) içerisinde lisans düzeyinde minimum kredinin tanımlanması.
3. Avrupa’da diyetisyen eğitimi için Avrupa Diyetetik Benchmark Bildirisine katılmak.
4. Diyetetik öğretim görevlileri için benchmark oluşturmak.
5. Kullanılan herhangi bir teknik terimi tanımlamada genel bir “dile” katılmak.
6. Diyetisyen ünvanını korumak için Ulusal Kayıt-onaylama sistemi (RD) kurmak.
7. Avrupa Diyetisyeni olarak kayıt tutmaya gereken önemi vermek.

Çalışma grubu Subat 2004’de Düsseldorf’da toplandı ve diyetetik için benchmark bildirisinin sınırlı müfredat konularından ziyade, getirilene odaklanmak için programların teşvik edilmesi konusunda birleştiler. Bu AB’nin birleşme ve serbest göç üzerindeki bugünkü düşünceleriyle tutarlılık göstermektedir. QAA (2001) dokümanına dayanan doküman, Avrupa’da diyetisyenin çalışmasını yansıtmak için adapte edildi. Avrupa fizyoterapi benchmark bildirisini (2003) ayrıca referans olarak kullanıldı. 2004 Temmuz’da taslak halindeki bir doküman danışmanlık için bütün üye dernekler ve diyetetik öğreniminde yer alan yüksek öğrenim kurumlarına gönderilerek görüş ve değerlendirmeleri alındı.

Eylül 2004’de çalışma grubu, Bordeaux’daki EFAD Genel Kurul toplantısı öncesinde kurumlardan gelen cevapları mütalaa etmek için toplandı. Son teslim tarihi kısaydı ve temsilci olarak katılanların sayısı çok azdı. Bununla beraber, Danimarka’da belirlenen öncelikler konusunda yeterli anlaşma sağlandı, ancak 2 ve 3 numarada belirtilen önceliklerin birleştirilmesinin daha doğru olacağı önerildi.

Bildiriyi yeniden gözden geçirmek ve geliştirmek için Bordeaux’da ikinci bir çalıştay gerçekleştirildi. Delegeler EFAD olarak bu bildirisinin sunulabilmesi için üye tüm derneklerden ve yüksek eğitim kurumlarının %50’inden cevap alınması gerekliliği üzerinde görüş birliğine vardılar. En azından benchmarkin belirlediği standartların uygulanabilmesi için yüksek düzeyde bir katılım gerekliliği hissedildi çünkü bazı ülkeler bu standarda uymada zorlanacaklardı. Avrupa Diyetetik Benchmark Bildirisini

ilk tasarısına danismanlik için son tarih tüm derneklerin ve yüksek öğretim kurumlarının cevabini almak için uzatildi. Dernekler Benchmark'i ana dillerine çevirmeye başladılar.

Avrupa Diyetetik Benchmark Bildirisinin ikinci tasarisi tüm üye derneklerin kendi yüksek öğretim kurumlarının arasında ek görüşleri için dolastirildi. Benchmark Bildirisinin son onayı ve kabulü Haziran 2005'de Cenevre'deki genel toplantıda gerçekleşti.

1.3 Avrupa Diyetetik Benchmark Bildirisinin (ADBB) amacı nedir?

Benchmark Bildirisi (BB) çeşitli amaçlar için kullanılmaktadır.

- 1. Diyetetik çalışma ve eğitim programlarının özelliklerinin tanımlanmasını sağlar
- 2. Verilen seviyedeki diploma özellikleri ile ilgili standartlar ve bu diplomaya sahip olanların göstermesi gereken yaklaşım ve becerileri hakkındaki genel beklentileri temsil eder.
- 3. ADDBB, Diyetetik eğitim programlarının geliştirilmesi ve dizaynında önemli harici referansdır.
- 4. Programla ilgili olarak eğitimin getirilerini açıklamada genel bir rehberdir, ancak ayrıntılı müfredat programı değildir.
- 5. Belli bir programın gözden geçirilmesine ve standartlar hakkında genel kabul görmüş beklentilere karşı değerlendirmeye olanak tanıyacak kadar öğrenim getirileri vardır.
- 6. ADDBB dahili kalite güvencesi doğrultusunda destek sağlar.
- 7. ADDBB akademik gözden geçirme ve minimal standartların karşılanması ile ilgili düzenlemeler için karar vermede kullanılacak harici bilgi kaynaklarından bir tanesidir.
- 8. BBler programların şekillendirilmesinde çeşitlilik ve esneklik sağlar; aynı zamanda kabul görmüş kavramsal çerçevede yenilikler yapılmasını teşvik eder.

BB inceleyenler tarafından da kurumların kendi değerlendirme dokümanları gibi ilgili profesyonel ve düzenleyici birimlerin dokümantasyonu ile bağlantı kurularak ve onları göz önüne alarak kullanılabilir. Bu da araştırmacılara basit bir yapılacaklar listesinden öte kararlar çevresinde geniş ölçüde delillere olanak sağlayacaktır.

Bu bildirme EFAD'in üyesi ülkelerden herhangi birinde diyetisyenin nitelikleri için gerekli minimum standartları yapılandırmak için yazılmıştır. Ek bildirmeler, minimum ek ve bildirgenin özünü içerir ayrıca diyetetik içindeki uzmanlaşma alanları için esik düzeyi belirler.

Tüm Avrupa'daki diyetisyenler farklı dillerde ve farklı yemek kültürleri içinde çalışmaktadırlar. Bu bildirmeye göre minimum standartlara erişilmek için kullanıldığı zaman

çalışıldığı yere göre içerik farklılaşabilir. Dil ve yiyecek kùltürü farklı olan ùlkelerde hareket halinde çalışan diyetisyenler uygulamalarında değisiklik yapma gereği duyabilirler.

1.4. ADBB'yi kimler kullanmalıdır?

BB, müfredat programını planlama ve geliştirmekle görevli ulusal organizasyonlar, devletler, sağlık ve eğitim otoriteleri, diyetetik öğrenimiyle ilgili yüksek öğretim kurumları ve eğitim vermeye ilgili olan diğerleri tarafından iç ve dış kalite güvencesi ve standartları olarak kullanılabilir.

Aynı zamanda BB'ler mesleğe giriste diyetisyenleri, yöneticileri, hizmet sağlayanları ve diyetisyenlerin nitelik ve becerileri seviyesinde sağlık hizmeti veren diğerlerini bilgilendirme amacıyla da kullanılabilir. Bu bildirgeyi kullananlar, hizmet veren diyetisyenden beklenen vasıf ve becerilerin göstergesi olması dolayısıyla bildirgeyi yararlı bulacaklardır.

1.5 ADBB'nin durumu nedir?

Diyetetikte yetki belgesi (diploma) veren programlar için Avrupa ya da ulusal müfredat programı oluşturmamıştır, ancak müfredat oluşturulmasında gereken minimum çerçeveyi belirlemiştir. Bu bildirge, profesyonel ve yasal düzenleyici otoritelerin gerektirdiği şartlar ile programın düzenlenmesinin birleştirilmesi gerektiğini kabul etmektedir. Ayrıca bu bildirge yüksek öğretim kurumlarını ve müfredatlarının içeriği ve bu konuda eğitim verilmesinde işbirliği içinde çalışmaya hizmet sağlayanları cesaretlendirmeyi teşvik etmektedir. Göze arpan önemli özeliği ise akademik ve uygulamadaki öğeleri birleştirmek için minimum standartları özelleştirmesidir. Bu da yüksek öğretim kurumlarının diplomalarına standart oluşturabilmeleri için minimum standartlarını sağlar. Sunu vurgulamak gerekir ki, Benchmark bildirgesi diyetetikteki gelişmeleri, kurumların, akademik derlemelerin, hizmet verenlerin ve Avrupa'da bununla ilgili çalışan diğerlerinin deneyimlerini de yansıtmak üzere yeniden düzenlenecektir.

EDBS, hali hazırda tavsiye niteliğindedir, ancak EFAD tarafından diyetisyenlerin olması gereken kalite niteliklerinin belirlenmesi ve profesyonel gelişiminin sürdürülmesi (CPD) için oluşturulan standartlar olarak benimsenmektedir. Diyetetik standartlarını ve hizmetin kalitesini geliştirmek için EFAD, tüm Avrupa'daki diyetetik eğitim-öğrenimini aynı noktaya taşıma doğrultusunda çalışacaktır, böylelikle diyetisyenler Avrupa'da düzenleyici birimler arasında serbestçe hareket edebilecek ve çalışabileceklerdir.

2.0 Avrupa Kapsamında Diyetetiğin Kapsamı ve İçeriği

Diyetisyenler, Avrupa’da ve uluslar arası olarak tüm yaş gruplarında sağlığın sürdürülmesi için beslenme servisinin bulunduğu her yerde çalışırlar. Diyetisyenler hastalıkları tedavi etmek ve sağlığı sürdürmek için diyet önerileri geliştirirler ve uygularlar. Diyetisyenler sağlığın sürdürülmesinde toplum düzeyinde, beslenme politikalarının oluşturulmasında ve halk sağlığı beslenmesinde çalışabilirler.

Diyetetik, beslenme bilimine dayalıdır. Besin bileşim bilgisini, besin öğelerinin yapısını ve vücuttaki metabolizmalarını, yaşam siklusu boyunca insanların beslenme gereksinimlerini, sağlık üzerine besinlerin etkilerini ve besinlerin hastalık riskini minimize ederek bireylerin ve grupların sağlıklarının korunması ve geliştirilmesinde görev alırlar. Diyetisyenin görev alanı doğa ve klinik bilimlerden sosyal bilimlere kadar değişen geniş kapsamlı bir konudur.

Diyetisyenlerin birbirine bağlı alanlarda çalışabilmeleri için daha fazla spesifik bilgi ve beceri gereksinimlerinin artmasına rağmen beslenme bilimlerinin terapötik uygulamasında bilgi ve becerileri çok önemlidir.

EFAD, temelde Uluslararası Diyetetik Dernekleri Konfederasyonunun (ICDA) diyetisyenin rolü tanımını kabul etmiştir;

- Diyetisyen, ulusal otoriteler tarafından tanınan Beslenme ve Diyetetik alanında yeterliliği olan kısıdır. Diyetisyen, hastalık ve sağlıkta bireylerin veya grupların beslenme ve eğitimleri için beslenme bilimini uygular.
- Diyetetik uygulama alanına göre diyetisyenler çeşitli ortamlarda çalışabilirler ve çeşitli çalışma fonksiyonları vardır.

Avrupa diyetisyenleri 3 ana alanda çalıştıklarını bildirmişlerdir. Bunlar İsveç’teki yönetici diyetisyen gibi tamamen farklı olabilir veya İngiltere’deki gibi daha genel olabilir. Bu Benchmark Statement Avrupa’da diyetetik uygulamalarında olan EFAD tarafından tanımlanan 3 özel alanı belirtmektedir. Bunlar:

Yönetici Diyetisyen: toplu beslenme yapılan kurum ve kuruluşlarda, bireylerin veya grupların sağlık ve hastalıkta kaliteli ve yeterli beslenmelerini sağlama sorumluluğu olan ve primer olarak yiyecek-ıçecek servis yönetiminde çalışan ve odaklanan diyetisyen

Klinik Diyetisyen: hastanın /müşterinin fonksiyonel beslenme sağlığını iyileştirmek için klinik olarak belirlenen yeme düzeninin planlanması, eğitimi, denetimi ve değerlendirilmesi sorumluluğu olan diyetisyendir. Klinik diyetisyenler birinci basamak sağlık kurumlarında ve diğer kurumlarda görev alabilirler.

Halk Sağlığı veya Toplum Diyetisyeni: bireyler veya grupların beslenme sağlıklarını iyileştirmek veya sürdürmek ve beslenmeye bağlı hastalık riskini azaltmak için besin seçimini iyileştirmeye yönelik politika oluşturulmasında ve sağlığın iyileştirilmesinde doğrudan ilgili olan diyetisyendir.

Tüm diyetisyenler, özel alanları ne olursa olsun, bireylerin veya grupların beslenme gereksinimlerini anlar ve açıklar. Diyetetik uygulayıcıları bireysel müşterilerin veya grupların diyet tüketimi hakkında bilgi alır, yorumlar, tercüme eder ve beslenme gereksinimleri hakkında değerlendirme yapar ve besin alimiya ilgili pratik önerilerini değişik disiplinlerden yararlanarak araştırır ve uygular. Diyetisyenlerin, sağlık kurumları, özel ofisleri, toplu beslenme yapılan kurumlar, gıda sanayi, kamu ve özel kurumları, eğitim veya araştırma gibi çalışma alanları içinde etik ve legal sınırlarda ve yüksek sorumluluk ile çalışmalarını gerekmektedir. Registered (onaylı) diyetisyen olabilmek için, öğrenciler minimum 210 AKTS veya esdeğeri (sayfa 18, bölüm 4) tasiyan yüksek öğretim kurumundan alınan lisans derecesini (Bachelor) veya lisans üstü dereceyi almak zorundadır. Derece teorik ve pratik öğeleri içermek zorundadır ve bu Benchmark Bildirisi her ikisine de yol göstermektedir.

Bu yüzden diyetetik çalışması şu ilkeleri içerir:

- Bireylere ve gruplara beslenme biliminin ilkeleri doğrultusunda uygun diyet tedavisi ve diyet modifikasyonunun uygulanması
- Uygulayıcının bireylerin sağlıkları ile ilişkili besin seçimlerini kontrol altına alabilmesini güçlendirebilmesi gibi eğitim beceri ve kalitelerinin kazanılması
- Biyolojik, klinik, ekonomik ve sosyal bilimlerdeki teorik kavramların besin servisi ve beslenme alışkanlıklarına pratik uygulanması ile integrasyonu
- Bireylerin ve grupların uygun ve güvenilir besin sağlayabilmeleri için imkan sağlama, değerlendirme ve tavsiye verme yeteneği
- Grup ve bireylerin geniş değişimi ve medya yolu ile etkin iletişim sağlayabilmek için güçlü bireyler arası ve dil becerilerinin gelişimi
- Bireylerin, grupların ve meslektaşların haklarını savunma becerisi gösterme
- Takım çalışma/diğer gruplarla birlikte çalışma becerisi gösterme
- Diyet ile hastalıkların tedavisi ve sağlıklı beslenme ve yaşam tarzının ilerletilmesi yolu ile sağlığın sürdürülmesi ve geliştirilmesi
- Diyetetik uygulamalarının değerlendirilmesinde ve iyileştirilmesinde araştırma yapılabilmesi için eleştirel düşünce, kendi kendine değerlendirme ve sorumluluk yeteneğine sahip olması

3.0 Diyetetik Konu ve Disiplini

Diyetetik, bireyler ve gruplar için sağlığın iyileştirilmesi ve hastalıkların tedavisi için beslenme biliminin uygulanmasıyla ilişkili interdisipliner ve uygulamalı bir konudur. Primer olarak bireylerin yedikleri besinlerden uygun besin öğelerini almalarını sağlamakla ilgilidir. Diyetetik biyolojik ve sosyal bilimlerin geniş aralıklarının integrasyonunu gerektirir. Böylece uygulayıcı bireyleri ve grupları sağlığa yararlı besinleri almalarını geliştirmek için eğitebilir ve güçlendirebilir.

Bireylerin besin seçimlerini yönlendirmek onların besin öğeleri almalarını değiştirebilir ve bu hem metabolik dengesizliğin düzeltilmesinde hem de sağlığın iyileştirilmesi ve sürdürülmesinde kullanılır. Diyetetik primer düzeyde sağlıkta ve hastalıkta bireylerin beslenmeleri ile ilgilidir ve akut özel koşullarda üçüncü basamaga kadar uzanır. Diyetetik uygulayıcıları, endüstri (özellikle besin ve farmasötik), primer araştırma ve geliştirme, eğitim, yerel yönetim, medya ve özel uygulama gibi diğer arenalarda iletişim becerileri, bilgi ve deneyimlerini kullanırlar.

Diyetetik özünde beslenme biliminin günlük yaşama uygulanmasıdır. Beslenme bilimi, bedenin kendini nasıl beslediğini, hastalık ve sağlıkta vücut fonksiyonlarına besin öğesi sağlanmasının etkilerini, diyetin metabolizmaya etkisini, besin öğesi ile gen etkileşimini araştırır. Toplum sağlığı için beslenme sağlığın beslenme ile iyileştirilmesi ve diyetle bağlı hastalıkların önlenmesi konularına odaklanır, diyetetik ise kişinin tedavisinin olumlu sonuçlanabilmesi diyetinde ne tür değişiklikler yapılması gerektiğiyle ilgilidir. Bu yüzden diyetetik, temel olarak sağlığın iyileştirilmesi için diyetin planlanması ve uygulanmasıdır. Bunun için hastanın yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum, hastalık, beslenme alışkanlıkları ve yaşam tarzı gibi bireysel koşullarını değerlendirmek doğru yorumlamak ve problem çözücü bir yaklaşımda bulunmak gerekir.

Diyetetik uygulamaları sadece bu konuda eğitim ve öğretim almış diyetisyenler tarafından uygulanır. Kişinin bu konuda etkin olduğuna dair tanımı bu konuda yetkili kurumlar (regulatory body -RB) tarafından yapılır. RB diyetetik eğitimi ve uygulamaları için bir yönetmelik hazırlar. Bu ünvanla görev yapan kişilerin göreve uygunluğunun belirlenmesinde RB ve yüksek eğitim kurumları birlikte sorumludur.

Diyetetik eğitiminde biyokimya, fizyoloji ,immünoloji, mikrobiyoloji ,genetik, farmakoloji ve besin bilimi temel konulardır. Bunun yanında psikoloji, sosyoloji, iletişim, eğitim gibi konularda destekleyen konular olarak eğitimde yer alır. Bu konularla donanmış diyetisyenler diyetetik konusunda bir vizyon sahibi olurlar ve disiplinler arası iletişimleri daha iyi olur. Diyetetik eğitimi alan kişi alacağı epidemiyoloji, yönetim, catering, bilgi teknolojisi ve istatistik konularıyla etkinliğini artırır. Kisinin ileri yaşamda kendini geliştirebilmesine temel olması için araştırma yöntemleri, konuya özel literatür tarama ve etik konularında da bilgilendirilmesi gerekir.

Diyetetik konusunda yetkili kılınmak için alınacak 2 tür eğitim yolu vardır. Birincisi bir yüksek eğitim kurumunda temel diyetetik eğitimi almış olmak ve onaylanmak, ikincisi de herhangi bir insan bilimleri konusunda yüksek öğrenim diploması üzerine beslenme konusunda uygun bir yüksek lisans programını tamamlamaktır. Her iki yol için de uygun ve etkin bir staj döneminin tamamlanmış olması esastır.

A. Halk, işveren ve bazı meslek üyelerinin tescilli bir sağlık uzmanı olan diyetisyenden beklentileri

A1 Diyetisyenin mesleki özerkliği, sorumluluğu

Diyetisyen:

- Profesyonel mesleki rolü için gerekli standartları ve gereksinimleri koruyabilmeli,
- Ülkeye özel meslekle ilgili kurulların ve bunların rollerinin neler olduğundan haberdar olmalı,
- Kendi ülkesinde ve Avrupa’da diyetetik alanında mesleki etik ve uygulamalarının neler olduğunun ve sorumluluğunun farkında olmalı,
- Güvenilir ve profesyonel diyetetik rolün korunabilmesi için süregelen profesyonel gelişimin gerekliliğini anlayabilmeli ve gösterebilmelidir.

A2 Profesyonel ilişkiler

Diyetisyen:

- Sağlık hizmeti sunan yerlerde diyetisyenin rolünün gerekliliğini göstermeli,
- Teknik raporlar üretme ve tıbbi notlar yazma gibi yazılı materyaller ile gerekli kişilere doğru bilgiyi raporlayabilmeli,
- Diyetetiğin her türlü uygulama alanına katkıda bulunabilmek adına, meslektaşlarına cesaret verebilmeli,
- Diğer diyetisyenler ve uzmanlarla araştırma ve değerlendirme sonuçlarını paylaşabilmeli,
- Diğer sağlık personellerinin de içinde olduğu paydaş kurumlarla etkileşimi başlatabilmeli ve sürdürebilmeli,
- Bireylerin psikolojik durumlarını göz önünde bulundurarak, empati yaparak besin seçimi ve tedarikinde içinde buldukları durumu anlayabilmeli,
- İletişim becerisini iyi kullanarak diğerlerinin saygısını kazanabilmeli,
- Çalışanları verimli ve etkili olabilmeleri için destekleyebilmeli ve yönlendirebilmeli.

A3 Diyetisyenin bireysel ve mesleki yetenekleri

Diyetisyen:

- Verdiği diyetetik hizmetinde, kanıta dayalı bilgi desteği ile kendine güvenini sergileyebilmeli,
- Bireylerin özlük haklarını gözeterek, ayrımcılık yapmadan çalışabilmeli,

- Uygun öneriler geliştirerek rehberlik edebileceğini bilmeli, kendi bilgi ve tecrübesinin sınırlarını fark edebilmeli,
- Birey ve grupların güvenli ve uygun besin seçim yapmalarına katkıda bulunabilmek adına bu gereksinimleri anlayabilmeli,
- Halkın ve bireylerin beslenme konusundaki seçimlerinde kullanılacak stratejiler oluşturabilmeli,
- Bir grubun üyesi olarak ya da bireysel şekilde performansın değerlendirilmesinde kullanılan metotları bilmeli,
- Kendisi için diyetetik alanında bilgi ve deneyimi sürekli olarak yenileyip, geliştiren metotları içeren mesleki gelişim planı hazırlayabilmeli,
- Uygun eğitim materyali ve kitleri geliştirmek için beslenme ve diyetetik alanında bir kaynak rolü alabilmeli,
- Etkili diyetetik hizmete imkân sağlamak amacıyla organizasyonlar arasında rol ve kademesini bilmeli,
- Stres, belirsizlik ve değişimle başa çıkabilmeli,
- Bir ekibin parçası olarak çalışabilmeli ve liderliği üstlenebilmeli,
- İşlerin tamamlanması ve etkin toplantılar için insanlar ve diğer kaynaklarla birlikte zamanını iyi kullanabilmeli,
- Arkadaşlık ve ortaklık geliştirmek, karşılıklı anlaşma ve iletişim becerisi kazanabilmek için farklı bireyler ile çalışabilmedir.

A4 Diyetetik uygulamada meslektaş ve işveren uyumu

Diyetisyen:

- Diyetetik servisinin kalitesi için, organizasyon içerisinde diyetetiğin rolü ile üstlerinin fonksiyonunu ve meslektaşlarının görevlerini bilmeli,
- Halk sağlığı açısından etkili oldukları için kanunları iyi bilmeli,
- Mali olarak iş planlama, sözleşme yapabilme, kalite, standartlar, yıllık hesap denetimi ve yönetim konularında etkin olabilmeli,
- Sağlık ve güvenlik ile ilgili geçici kanunlar ve yasama ile ilgilenmeli, bunu diyetetik uygulamalarıyla birleştirebilmeli,
- Toplum Beslenmesi ile ilgili geliştirilen politikaları değerlendirebilmeli,
- Sağlığın geliştirilmesi ve sağlık eğitimi ile ilgili programlarda aktif rol alabilmeli,
- Eğitim, sosyal bilimler ve sağlığın korunması için uygulanan yeni sistemlere alışık olmalı,
- Toplum ve toplu beslenme sistemlerine ve beslenme gereksiniminin karşılanması için yasalara yakın olmalı,
- Yeme alışkanlıklarını etkileyen faktörlerin, ulusal ve yöresel bazda standartların değişimi için geniş sosyal ve kültürel çevreyi pozitif olarak etkileyebilen bir danışman olarak rolünü bilmeli,
- Halk sağlığı ve mesleki açıdan, araştırma ve bilgiye ulaşmanın değerini özümseyebilmelidir.

B. Hastalıkta/sağlığın korunmasında diyetetikte uzman kişiler tarafından kullanılan yöntemler ve genel kavram

B1 Hasta/müşteri ve kullanıcı değerlendirilmesi

Diyetisyen:

- Hasta için uygun tıbbi beslenme tedavisine başlamadan önce; hastaya ilişkin tüm verileri (tıbbi, beslenme, antropometrik, biyokimyasal, sosyal, kültürel, ekonomik, besin tüketimi) toplamalı, analiz etmeli ve değerlendirebilmeli
- Bireyin yaşam biçimini şekillendiren, müşteri ve diyetisyen arasında iletişimi etkileyebilecek, sosyal ve kültürel faktörleri önemseyebilmeli,
- Kantitatif ve kalitatif bilgiye ulaşmak için diyetetik bilgisini kullanabilmeli, örneğin birey yada grubun çevre ve alışkanlıklarına bağlı olarak gereksinimleri değerlendirebilmeli,
- Uygun diyetetik hedefleri saptamak için öncelikli bilgiye ulaşabilmeli,
- Mevcut standartlar ve yönetmelikler çerçevesinde uyguladığı diyetetik programını desteklemek adına gerekli tüm kayıtları tutmalıdır.

B2 Diyetetik Uygulama

Diyetisyen:

- Pratik diyetetik bilgiyi oluşturabilmek için farklı disiplinlerin uygulamaları, yorum ve çeviri gibi diğer kaynaklardan bilgi edinebilmeli,
- Birey ve grupların yeme-içmeleri ile ilgili diyetetik öneriler için teorik olan beslenme, tıbbi ve sosyal bilgiyi pratiğe dönüştürebilmeli,
- Halk sağlığının bir parçası olduğunun bilinciyle sağlıklı bireyler için menü planlayıp, bunu bütün yaş grupları ile farklı kültürel gruplarda hasta ve sağlıklı insanlar için modifiye edebilmeli,
- Sağlığın önemli bir parçası olan sağlık eğitimini de yapabilmeli,
- Güvenilir uygulamayı destekleyen stratejiler geliştirmek için insan beslenmesi ve diyetetik ile ilgili ayrıntılı güncel bilgileri kullanabilmeli,
- Bireyler ve gruplar için beslenme programlarını planlamalı, geliştirmeli ve değerlendirebilmeli,
- Aile, sağlık uzmanları ve okul, sosyal servisler gibi diğer kuruluşların katılımını sağlayarak karar verilmiş bir hedefi başarmak için plan yapabilmeli,
- Bireylerin ve grupların gelişimlerini özetlemek için zaman kontrolü oluşturabilmeli ve sonuçları süreye göre değerlendirebilmeli,
- Bireylerin beslenme davranışını değiştirmek amacıyla onları motive etmek ve desteklemek için sosyoloji ve psikoloji bilgisini kullanabilmeli,
- Birey ve grupların diyet davranışlarını etkileyen eğitim aktivitelerini üstlenebilmeli,
- Birey ve gruplara beslenme ve diyet önerisi vermek için besin seçimini etkileyen bütün faktörlerin bilinciyle birlikte eğitim ve iletişim aktivitelerini kullanabilmeli,
- Bilginin edinilmesi ve kaydedilmesi için araştırma sonuçlarını analiz edebilmek, ilerleyebilmek adına bilgi teknolojilerini yeni bilgilere ulaşma için kullanabilmeli,
- Yasal ve etik gereksinimleri göz önünde tutmak için bilgiyi sağlayabilmeli,
- Birey ve gruplarla işbirliği içinde planlar yapıp uygulayabilmelidir.

B3 Diyetetik Uygulamasını Değerlendirme

Diyetisyen:

- Diyetetik tedavi ve beslenme ile ilgili müdahalelerin etkilerini denetleyip, değerlendirebilmeli,
- Kısa bir yıllık hesap denetimi yapıp, sonucu açıklayıp, diyet uygulaması ile ilişki kurabilmeli,
- Mesleki bilgi ve uygulamaların ilerlemesi için günlük işleri geliştirme aracı olarak farklı disiplinlerdeki araştırmaları kullanabilmeli,
- diyetetik uygulamasını sürekli değerlendirebilmeli,

- Uygulanan tedavi programı içinde diyetetik adına verilen hizmeti çok iyi değerlendirebilmeli,
- Uygulamalara diyetetikteki tecrübelerini yansıtabilmeli,
- Diyetetik uygulamalarını, birey ya da grupların sağlıklarını tehlikeye atmadan yapabilmeli,
- Kanıta dayalı diyetetik uygulamalarını desteklemek için beslenme ve diyetetik alanında yapılan araştırmaların bulgularını kullanabilmeli,
- Kendisinin uygulamalarının sınırlılıklarını fark edebilmelidir.

C Güvenli ve etkili diyetetik uygulamalarını desteklemek için bilinmesi ve anlaşılması gereken konular ve sahip olunması gereken yetenekler

C1 Bir diyetisyen, diyetetik bilimini oluşturan konuların ana hatlarını sistematik bir şekilde kavrayabilmelidir. Buna ek olarak;

- **Klinik diyetisyenler; kırmızı ile belirtilmiş**
- **Kurum diyetisyenleri; mavi ile belirtilmiş**
- **Halk sağlığı diyetisyenleri; yeşil ile belirtilmiş konular hakkında detaylı bilgiye sahip olmalıdır.**

Diyetetik bilimini oluşturan konuların içeriği;

Biyokimya

- Yaşamsal süreçlerin kimyasının hücrel ve moleküler düzeyde anlaşılması
- Vücut kimyasının temel metabolik yolları ve besin öğelerinin, diğer besin bileşenlerinin bu yollara katılımı
- Hastalıkların hücrel, moleküler temeli ve diyabet, hiperlipidemi ve obezite gibi yaygın hastalıkların metabolik komplikasyonları.

Klinik Tıp

- Tıbbi terimlerin anlaşılması, hastalıkların sınıflandırılması
- Etiyoloji ve risk faktörleri arasındaki farkın bilinmesi
- Teşhis ve temel tedavi yöntemleri, hasta kontrolü hakkında bilgiler
- **Teşhis ve temel tedavi yöntemleri, hasta kontrolü hakkında detaylı bilgi sahibi olmak (kırmızı)**

Diyetetik

- Besin tüketimi, besin modifikasyonu ve bunların hastalıkların önlenmesinde veya tedavisinde kullanılmasındaki mantığın anlaşılması
- Besin tüketimini değerlendirilmede kullanılan tekniklerin bilinmesi, tüketilen besin öğelerinin hesaplanması, sonuçların yorumlanması ve besin ögesi gereksinimlerinin tahmin edilmesi
- Değişik beslenme alışkanlıkları olan, farklı kültürel geçmişe sahip ve farklı sosyo-ekonomik düzeyden bireylerin diyetlerinde yapılabilecek değişikliklerin ve besinlerin

biyoyararlılıklarındaki farklılıkların günlük gereksinimin karşılanmasında etkili olabileceğinin bilinmesi

- Yanlış diyet uygulamalarının zararlarının ve oluşabilecek sonuçlarının nasıl düzeltilebileceğinin bilinmesi
- Reçete ile satılan yapay beslenme ürünlerinde kullanılan ürünlerin ve ilaç benzeri olarak sınıflandırılan karışım ya da suplemanların kullanımı ve sınırlarının bilinmesi
- Teşhis ve araştırma amacıyla diyet modifikasyonlarının nasıl yapılabileceğinin anlaşılması

Toplu Beslenme Sistemleri

- Farklı üretim, dağıtım ve servis sistemlerinin bilinmesi
- Toplu beslenme sağlayan kurumun imkanlarının (araç-gereç, insan kaynakları, bütçe ve ürünlerin elde edilebilirliği gibi) menü planlamayı nasıl etkileyeceğinin ve bunun besinlerin kalitesini, besin standartlarının sürdürülebilirliğini nasıl etkileyeceğinin bilinmesi
- Kalite kontrolünün anlaşılması
- Üretim, dağıtım ve servis sistemleri hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmak (mavi)

Besin Hazırlama

- Besin gereksinimlerinin karşılandığından emin olmak için yemek pişirme, diğer besin hazırlama yöntemleri ve besinlerin sunumu hakkında bilgi ve becerilere sahip olması

Besin Hijyeni

- Besinlerin güvenli bir şekilde hazırlanması ve saklanması
- Kritik kontrol noktalarında tehlike analizleri (HACCP) gibi besin hijyeni ve kontrolündeki prosedürler ve temel kuralların bilinmesi
- Besin hijyeni ve kontrolüne ait prosedürler ve temel yasalar hakkında detaylı bilgi sahibi olmak (mavi)

Eğitim ve İletişim

- Resmi ve gayri resmi iletişim metotları hakkında bilgiler
- Sözel ve sözel olmayan iletişim becerilerini kullanarak, bütün bireylerin eğitime aktif katılımını sağlayabilme becerilerinin edinilmesi
- Kültür, yaş, cinsiyet, dini inançlar ve sosyo-ekonomik düzeyin öğrenmede ne gibi sorunlar çıkaracağı ve bunların nasıl çözümleneceğinin bilinmesi
- Sağlığın iletmesi stratejileri gibi eğitim ve öğrenme teorilerinin temel öğelerinin bilinmesi

Araştırma-Soruşturma

- Bilimsel araştırma, istatistik, kanıta dayalı uygulamalar ve epidemiyolojinin prensiplerinin anlaşılması, uygulamaların değerlendirilmesi, araştırma ve denetim aşamasında diyetisyene olan ihtiyacın anlaşılması
- Son teknolojileri bilmek ve bunları günlük uygulamalarda kullanabilmek

Halk Sağlığı / Sağlığın Geliştirilmesi

- Bireyler, gruplar ve halk arasında sağlıklı besin seçiminin nasıl teşvik edileceğinin ve okullarda, gençlere hizmet verilen yerlerde, bölge yetkilileri arasında beslenme ve sağlık arasındaki ilişkinin bilinmesini sağlama
- Beslenme ve sağlık arasındaki ilişkiyi belirlemede tanımlayıcı ve analitik epidemiyolojik çalışmaların nasıl kullanılacağına bilinmesi, demografik, sosyal, ekonomik açılardan hem bölgesel hem de Avrupa kapsamında sağlık ile ilişkisinin kurulabilmesi
- Ulusal ve Avrupa düzeyinde halk sağlığı politikalarının anlaşılması
- Halk sağlığı politikalarında beslenme ile ilgili kısımlarının değerlendirilmesi, planlanması, koordine edilmesi, yönetilmesi ve ihtiyaçların belirlenmesinde diyetisyenin rolünün anlaşılması (yeşil)
- Beslenme ve sağlığın geliştirilmesi uygulamalarının ekonomik, politik, sosyal ve psikolojik yönlerinin bilinmesi (yesil)

Farmakoloji

- Besin ilaç etkileşimini anlayabilmek ve besinleri bazı hastalıklarda farmakolojik ajan olarak kullanabilmek için temel klinik farmakoloji bilgisine sahip olma
- Diyetisyenin tedavi ekibinin önemli bir parçası olduğu hastalıklarda kullanılan ilaçların isimlerinin, fonksiyonlarının ve kontrendikasyonlarının bilinmesi (kırmızı)

İmmünoloji

- İmmünoloji ilkelerinin ve hastalık etiolojisindeki rolünün bilinmesi
- Besin öğelerinin immün yanıtta etkilerini bilerek, bunların uygun kullanımlarının tavsiye edilmesi (kırmızı)

Genetik

- Genetik ilkelerinin anlaşılması ve hastalık etiolojisindeki rolünün bilinmesi
- Etkili beslenme önerileri verebilmek için bireylerin genetik profillerinin nasıl yorumlanacağına bilinmesi

Sosyoloji ve Sosyal Politikalar

- Besin ve beslenmenin sosyal kapsamındaki, sağlık ve hastalıkların sosyolojideki rolünün bilinmesi
- Sağlık ve sağlık hizmetleri ile ilgili sosyal hareketlilik, statü, rol, sosyal bağlantılar, sosyalleşme kavramlarının anlaşılması
- Sosyal sınıf, sosyal problemler, sosyal politikaların kullanılması, sınıflandırma sistemlerinden ve sağlık alanındaki eşitsizlikleri gidermek için var olan toplum hizmetlerinden haberdar olma (yeşil)

Diyetetik Mesleği

- Uygulamalar ile ilgili yasal ve ahlaki sınırları bilmek
- Bütün kariyer hayatı boyunca, sağlıklı uygulamalar yapmakla ilgili yükümlülükleri anlamak

Yönetim

- Bütçeleme, satın alma ve bunlarla ilgili yasal gereklilikler, anlaşmalar ve kalite standartları ile ilgili bilgi sahibi olmak
- Besin ve kalite standartlarına uygun satın alma, bütçeleme ile ilgili yasal zorunluluklar ve anlaşmalar hakkında detaylı bilgi sahibi olmak (mavi)
- Malzeme ve kaynak kullanımını raporlama (mavi)
- Büyük ölçekli toplu yemek sistemlerinin planlanması ve ilgili kaynakların kullanılması (mavi)

Besin Bilimi

- Besin kimyası, besinlerin ve yemeklerin içeriklerinin bilinmesi
- Besin üretim, işleme, dağıtım ve servis yöntemleri ile besinlerin içeriğinin nasıl değiştiğinin bilinmesi
- Besin etiketleme, tüzükler ve yasaların, besin korumada kullanılan gıda katkı maddeleri ve metotların bilinmesi

Yöneticilik ve Liderlik

- Farklı bireyler ve gruplar ile başarılı bir şekilde çalışabilme, onları idare edip yönetilmeyi etkileyen faktörlerin bilinmesi
- Hem bir ekibin üyesi gibi işbirlikçi hem de bağımsız bir doktor gibi profesyonel ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesi
- İyi bir çalışma ortamı yaratabilmek için liderlik bilgilerinin uygulamaya geçirilebilmesi
- Yöneticilik ve liderlik prensipleri ile ilgili detaylı bilgiye sahip olmak (mavi)

Pazarlama

- Sağlık için beslenmenin öneminin nasıl pazarlanabileceği bilgilerinin öğrenilmesi
- Yetenekli diyetisyene olan ihtiyacın nasıl artırılacağı ve pazarlanabileceği bilgilerinin edinilmesi
- Besin ve beslenme hizmetlerinin sağlanabilmesi ve tavsiye edilebilmesi için yetenekli diyetisyene olan ihtiyacın nasıl geliştirilebileceği ile ilişkili tekniklerin bilinmesi (yesil)

Beslenme

- İnsan beslenmesinin, besin ögesi gereksinimlerinin, beslenmenin hangi mekanizmalar ile sağlığı korumada etkili olduğunun bilinmesi.
- Besin tüketimini ve sınırlarını, sağlığa uygunluğunu takip etmede kullanılan metotların bilinmesi

- Nutrigenetikte ve hücresel mekanizmalarda besin öğelerinin etkisinin anlaşılması
- Avrupa genelinde besin seçimini etkileyen faktörlerin ve bunların hastalıkların gelişimi, çevresel faktörler, fiziksel aktivite ile ilişkisinin anlaşılması (yeşil)

Mikrobiyoloji

- İnsan sağlığı, hastalıklar, besin bilimleri ve besin hazırlama ile ilgili olan mikrobiyolojinin temel öğelerinin bilinmesi
- Klinik mikrobiyolojinin diyetetik uygulamalar için uygunluğunu anlamak, tüm nüfus gruplarına bulaşabilecek mikroorganizmalar ve enfeksiyonların yayılmasının nasıl en aza indirilebileceğinin bilinmesi

Fizyoloji

- Özellikle diyetisyeni ilgilendiren vasküler organlar, endokrin ve kardiyovasküler sistemler gibi fonksiyonların beslenme açısından öneminin bilinmesi
- İnsan vücudundaki sistemlerin fizyolojisinin bilinmesi ve hastalık sürecinin anlaşılması için gerekli olan hücresel ve dokusal bilgilerin diyetisyen tarafından bilinmesi

Psikoloji

- Kişiliği, grup dinamiklerini, motivasyon teorilerini ve davranış değişikliğine yönelik öğütleri etkileyen insan davranışlarının bilinmesi
- Sağlıklı davranışları ve sağlığı etkileyen faktörlerin bilinmesine yönelik sağlık inaniş modellerinin tanınabilmesi
- Açlık, tokluk ve besin seçimi yönünden psikolojik boyutların öğrenilmesi, klinik ortamda normal ve anormal yeme davranışlarının psikolojik temellerinin bilinmesi

Yetenekler

Kendi Yetenekleri ve Sınırlamalar:

- Diyetisyenin profesyonel rolü, standartların sürdürülmesi ve kayıt için gerekli olanlar
- Profesyonel uygulamalarında ve kişisel gelişimlerinde etkin olan tüm teorik ve pratik bilgileri bilmeli ve bu alanlardaki gelişimleri sürekli izlemelidir.
- Profesyonel uygulamaları ve kişisel gelişimi: Diyetisyen bu iki sürecin kendi profesyonel uygulamalarını geliştirmek için ne kadar önemli olduğunu anladığını gösterebilmelidir.

Geniş Çaplı Kaynaklar Kullanarak Bilgi Toplama, Değerlendirme ve Sonuç Çıkarma Becerisi:

- Avrupa ve dünyadaki beslenme sorunlarını tanımak
- Fizyolojide kazanılan bilgileri ve beslenme biyokimyasının kurallarını birleştirmek
- Tanının konmasında ve araştırmada hangi diyetetik modifikasyonların kullanılabileceğini bilmek
- Antropometri, biyokimyasal testler ve diyet araştırmaları gibi bireylerin veya grupların beslenme durumlarını belirlemede kullanılan teknikleri öğrenmek
- Beslenme ve diyetetikte kullanılan temel istatistiksel teknikleri uygulayabilmek

Sorunları Belirleme, Araştırma, Analiz Etme Ve Çözümleri Formüle Etme Becerisi,

- Yeni fikirleri ciddi olarak belirlemek ve benimsemek ve uygulamada kullanılır hale getirecek değişiklikleri yapmak
- Bazı orijinal düşünceleri araştırmak için kritik yaklaşımları gösterebilmek

Diyetetik Uygulamalar İçin Önemli Olan Süreçler Ve Uzmanlık İçin Gerekli Olan Yetenekler:

- Besinlerin modifiye edilmesinin ve bu modifikasyonların hastalıklardan korumada ve tedavide nasıl uygulandığı hakkındaki gerekçeleri belirleme
- Belirli bir hastalığın tedavisinde özel besin modifikasyonlarının neden ve nasıl yapıldığının bilinmesi ve hastalar/müşterilerin sosyal ve ekonomik durumları göz önüne alınarak gerekli modifikasyonlar hakkında pratik önerilerde bulunma
- Diyetleri zenginleştirme/ modifiye etme yollarını bilme
- Besin çeşitleri ile ilgili ne zaman ve nasıl kullanılacağı, uygunluğu gibi çeşitli bilgileri edinme
- Biyokimyasal ve tıbbi verilerin nasıl değerlendirileceğini ve yorumlanacağını bilme
- Standart tarifleri ve tedavi edici diyet tariflerinin (glutensiz un gibi) farkında olmak ve bunları hazırlayabilme yeteneğini kazanma
- Tüm hastalık durumlarında en uygun beslenme durumuna ulaşmak için gerekli metotlarını tam olarak öğrenme
- Bir hastanın sağlıklı beslenme programını (rejimini) uygulaması sırasında finansal ve diğer zorlayıcı unsurları bilme
- Toplumun farklı kesimlerinin beslenme kökenleri, değişiklikler ve şu anki yemek yeme modellerini anlama

Niteliksel Bilgiyi Toplama Ve Yorumlama Becerisi:

- Hastalarda, hastalık safhasının yönetimi ve denetlenmesi için kullanılan biyokimyasal testlerin teorik ve pratik temel uygulamalarını bilme
- Tanının konmasında ve araştırmalarda hangi diyetetik modifikasyon yollarının kullanıldığından haberdar olma

İletişim Becerileri Ve Etkin Performans İçin Gerekli Olan Diğer Kişiler Arası Beceriler:

- Diğer sağlık personelleri, servis personelleri ve müşteriler, halk ve meslektaşlar ile uygun birebir iletişimlerde farklı iletişim tekniklerinden ve metotlarından haberdar olma
- İletişim becerilerini iş ilişkileri kurmakta ve geliştirmekte kullanma
- İletişim engellerini tanımlama ve bunların üzerinden gelebilme becerisi kazanma
- Belirlenmiş bir durumda uygun iletişim metodunu seçebilme yeteneği kazanma
- Uygun eğitim teknikleri çeşitlerini bilme, anlama ve kullanabilme becerisini kazanma

Etkili Diyetetik Uygulamalarında Teknolojinin Güvenli Bir Sekilde Kullanılması:

- Beslenme araştırmalarında sıklıkla kullanılan metotlar bilinen bilgi ve araştırma kağıtlarını yorumlama becerisidir
- Bilgisayar kullanabilmeli ve veri girme, istatistiksel analizler ile ilgili temel paket programları bilmeli ve kullanabilmeli
- Bir eğitim aracı olarak, bilgilere ulařabilecekđi bir alan olarak ve meslektaşları ile haberleşmesini sağlayacak bir araç olarak bilişim tekniklerini bilmeli ve kullanabilmeli kullanabilmeli
- Besin tüketime kayıtlarını analiz edebilecek beslenme programlarını kullanabilme

4.0 Eğitim ve Öğretim Programları, Öğrenme ve Değerlendirme

4.1 Genel Açıklamalar

Öğretim strateji ve metotları, öğrenme ve değerlendirme hakkındaki kararları öğretim kurumları belirler fakat öğrenme sonuçları sağlık programlarıyla ilgilenenlerle tamamlanmalıdır. Bu referans durumları, herhangi birinin yaklaşımlarını diğerlerine resmen ilan etmek için ölçü değildir. Ancak teorik ve pratik başvurular hakkında Avrupa Değerlendirme Raporu bütüncü bir yaklaşıma önyak olmaktadır. Rapor; profesyonel yetenek kazanımlarını kolaylaştıran ve denenmiş ve uygun standartlarda ödüllendirilmiş rejimleri değerlendirerek öğrenme fırsatlarının modellerinin altını çizmektedir. Temelin üzerine verilecek eğitimle, öğrenciler profesyonel kariyerlerine hazırlanacaklar, akademik çalışma programlarının hazırlanması ve uygulama kaynaklı eğitim ile kurumlarda kariyer boyu profesyonel gelişimlerine devam edecekler, en iyi profesyonel uygulamaların yaşam boyu öğrenme ile desteklenmesi ve profesyonel standartların sürdürülmesi amaçlanmaktadır.

4.2 Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS)

AKTS; Avrupa'da lisans ve yüksek lisans öğretim ve eğitiminde uygulanan kredi transfer sistemidir. AKTS Avrupa Birliğinde (AB) akademik tanınmayı geliştirmek ve baska ülkelerde yapılan veya parçası olunan çalışmalardaki kredilerin transferi amacı ile geliştirilmiştir. Bu sistem aynı ülkede yapılan kredi transferleri için de kullanılabilir.

Ayrıca AKTS ile yapılan işin ne kadar zaman sürdüğü de tahmin edilebilir. AB'nin Sokrates programı çerçevesinde gerçekleştirilen Tuning Projesinde (2003) iş yüklerini içeren öneriler tanımlanmıştır. Örneğin Avrupa'da ortalama olarak bir öğrencinin iş yükü yaklaşık 1500 saate tekabül eden 25 haftanın üzerindedir. Bu sistemde 1 kredi 25 saate esittir. 60 AKTS puanı bir full-time çalışma yılına tekabül eder veya 75 AKTS puanı çalışmanın 45 haftadan uzun olduğunu gösterir. Tuning projesi 1 saatlik dersin iş yükünün 1 saatlik pratik çalışmadan farklı olduğunu belirtmiştir.

EFAD Avrupalı diyetisyenlerin ilk eğitim etabında minimum 210 AKTS puanında bir eğitim almasını önermektedir ki bu da 3,5 senelik bir eğitime karşılık gelmektedir.

Teorik eğitim olarak en az 180 AKTS puanı ki bu 2,5- 3 senelik akademik çalışmaya denktir. Pratik eğitim olarak en az 30 AKTS puanı ki bu 0,5- 0,75 senelik diyetetik uygulamasına denk gelmektedir.

EFAD Avrupalı diyetisyenlerin yüksek lisans eğitiminin 30 AKTS puanı teorik olmak üzere en az 90 AKTS puanı içeren bir eğitim olmasını önermektedir.

5.0 Pratik Uygulama için Benchmark (Kalite Esigi) Standartları

5.1 Genel Açıklamalar

Diyetisyen ünvanını alabilmek için lisans ve yüksek lisans eğitimlerde teorikten çok pratik ile ilgili dersler önemlidir. Pratik öge teoride gösterilenlerin uygulamaya koyulmasıdır. Etkin diyetetik uygulama için öğrencinin teorik düzeyde aldığı bilgiler yanında pratik uygulamada kazandığı becerilerde önemli bir yer tutar.

Diyetisyenler farklı grup ve bireylerle çeşitli koşullarda çalışır ve önemli olan bu çeşitli durumlarda diyetetik yeteneklerini göstermeleridir. Diyetetik bilgi, yetenekler ve bireyin davranışları ve 3. bölümde açıklanan diyetetik disiplinle 6. bölümde belirtilecek standartların birleşimi pratik yeteneklerin gösterilmesine olanak verir.

5.2 Diyetetik Uygulamalar için Tanımlamalar

Minimum standartları karşılamak için pratik ögenin aşağıdaki özellikleri karşılaması gerekir. Pratik öge için en az aşağıda tanımlanan 2 kurumda uygulama yapılmalıdır :

- a- Bireylerin veya grupların sağlıklı, iyi durumda olduğu yerler, örneğin okullar, bankalar gibi toplu beslenme yapılan kurumlar
- b- Bireylerin veya grupların hasta olduğu yerler, örneğin klinikler, hastaneler

Bireyler veya gruplar bir yaş grubunu, patolojik durumu, özel ihtiyaç durumunu ve kültürleri temsil ederler. Lisans ve yüksek lisans eğitiminde özel bir alanda uzmanlaşma yer alıyorsa pratik deneyimin bu yönde artırılması gerekebilir.

6.0. Minimum ve Esik Teorik ve Pratik Standartları

Mezunlardan beklenen minimum standartlar aşağıda belirtilmiştir. Lisans ve yüksek lisans aşamasında uzmanlaşmaya yönelik program varsa (renklerle belirtilen), bu standartlar esik değer olarak kullanılır.

6.1. Diyetetikte profesyonel olarak çalışmak

Diyetisyen;

- Diyetetigin uygulandığı ülke tarafından hazırlanmış yasal ve etik sınırlar içerisinde pratik bazlı bir disiplin olarak, diyetetigin potansiyelinin ve sınırının farkında olmalı.
- Ülkeye özel kod yönetimi ve etiksel yayın anlayışı ile spesifik yerlerde kendi diyetetik müdahalelerini bütünleştirebilmeli
- Değişen koşul ve beslenme bilgilerine yanıtta kendi bilgi ve pratiğinde düzenleme yapabilen kapasite göstermeli
- Diyetetikle bağlantılı birçok profesyonel aktivitelerde yer alarak güvenli diyetetik müdahalelerin değerlendirilmesi, planlanması, icrası gibi süreçleri kapsayan otonomi geliştirmeli
- Diğerlerinin çalışmalarını yönetebilmeli ve rehberlik edebilmeli ve kaynakların doğru kullanımından sorumlu olabilmeli
- Diyetetikte anahtar konuların bilincinde olduğunu alacağı kararlarla yansıtabilmeli
- Bireysel ve grup olarak verilen hizmetlerde yol gösterici rolü ve sorumlulukları olduğunu kabul etmeli
- Diyetetik pratiğine uygun çalışma alanı bilgisini göstermeli

- Halk sağlığında diyete ait müdahalelerin, sağlığın geliştirilmesinde nedenli önemli bir rol oynadığını kavrayabilmeli
- Araştırma ve ciddi çalışma yapmanın öneminin farkında olmalı ve diyetetik uzmanlığında bilgi gelişimine katkı sağlayabilmeli.

6.2.Kavram ve prensiplere başvurma

Diyetisyen;

- Uygulamasında (pratiğinde) uygun beslenme analizi ve değerlendirme tekniklerini seçmeli ve kullanmalı,
- Bir diyetetik problemde düzenli ve açık yanıtı ulaşmak için tıbbi ve beslenme bilgileriyle birlikte sosyal, kültürel, maddi ve bireysel faktörleri değerlendirmeli
- Tedavi edilen olgular için diyetetik standartları hesaba katılarak bu disiplin alanında önemli pozisyonda olan diyetetik müdahale planı olusturabilmeli
- Bireylere ve onların bakmakla yükümlü olduğu kişilere besin seçimi hakkında klinik olarak etkili olan yüksek düzeyde iletişim yeteneği ve otonomiyle öneride bulunma yeteneği gösterebilmeli
- Güvenli diyetetik uygulaması için uygun davranış içinde izlenen ve kaydı tutulabilen besin alımı veya besin seçiminde değişikliği etkileyebilmeli
- Yeni kavramlar, tartışmalar ve varolan teoriler aralığında kanıtları ve ilgili disiplinlerin araştırmalarını ciddi olarak değerlendirebilmeli
- Kısıtlı bilgi, veri bazlı değerlendirmelerin olduğu yerlerde, genellikle kendinden büyük meslektaş veya yüksek sosyal gruplarda yürütülen problem çözümünde yaratıcılık göstermeli
- Yüksek sosyal grup, birey ve meslektaşlarıyla etkin bir biçimde iletişim kurabilmeli
- Kişisel performansı ve diğerleriyle etkileşimini iyileştirmek amacıyla öneri getirme kapasitesini gösterebilmeli ve kişisel sınırlamaların farkında olduğunu gösterebilmeli

6.3.Konu bilgisi ve anlayışı

Diyetisyen;

- C' de açıkça belirtildiği gibi çalışmanın anahtar alanında sistematik ve entegre edilmiş anlayış göstermeli
- Diyetetik müdahaleler için strateji planlama ve problem çözümünde C' de belirtilen kaynaklar aralığında kanıt olusturabilmeli
- C' de bahsedilen beslenme ve diyetetik ve bağlantili alanlarda yayınlanmış materyalleri kritik olarak değerlendirmek için inceleme yöntemleri bilgisi olusturabilmeli
- Çeşitli konularda diyet ve sağlık üzerine problemler ve çözümleri, fikir ve bilgi iletişiminde bulunabilmeli
- Diyetetikte anahtar yayın farkındalığına dayanan karar egzersizleri yapabilmeli ve bireysel veya grup sonuçlarını başarma sorumluluğunu gösterebilmeli
- Diyetin besin içeriği analizi için teknolojiyi güvenli kullanabilmeli, inceleme çalışmalarında bulunabilmeli ve beslenme ve diyetetiğe ilişkin sağlık eğitimi verebilmeli
- Beslenme değerlendirme araları ve ülkeler ve dnya geneli için geliştirilmiş beslenme rehberlerinin sınırlamalarını tanımlayabilmeli.

Kaynaklar

European Academic and Practitioner Standards For Dietetics – June 2005 Page 21 of 55

Bologna Declaration explained; can be found at

<http://europa.eu.int/comm/education/policies/educ/bologna/bologna.pdf>

European Credit Transfer System; ECTS Point system can be found at

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects_en.html

European Federation of the Associations of Dietitians; Articles; approved September 2003

European Federation of the Association of Dietitians; Education Programme and Work of Dietitians in the Member

Countries of EFAD 2003

European Federation of the Associations of Dietitians; Education Programmes and Work of Dietitians in the

Member States of EFAD 1999

European Federation of the Associations of Dietitians; the Work of Dietitians in Europe 1996

European Federation of the Associations of Dietitians; Training Programmes for Dietitians in the Member States of

EFAD 1991

European Federation of the Associations of Dietitians; The Role and Training of Dietitians in Europe 1988

European Federation of the Associations of Dietitians; The Job Field of Dietitians, Now and in Future 1986

European Region of the World Confederation for Physical Therapy; European Physiotherapy Benchmark

Statement 2003

Joint Quality Initiative; Shared ‘Dublin’ descriptors: October 2004 to be found at

http://www.jointquality.org/content/ierland/Complete_set_Dublin_Descriptors_2004_1.31.doc

Towards the European Higher Education Area; European Ministers of Higher Education 1999

Tuning: Tuning Educational Structures in Europe (supported by the European Commission in the Framework of the

Socrates Programme) papers can be found at www.relint.deusto.es/TuningProject/index.htm

or www.let.rug.nl/TuningProject/index.htm

Quality Assurance Agency for Higher Education, UK; Benchmark Statements for Dietetics 2001

Terimler Sözlüğü

Araştırma (değerlendirme):

Klinik teşhis ve tedavi planı oluşturmak için gerekli olan konuyla ilgili koşulları hesaba katarak hastaların durumu ile ilgili bilgi toplama ve toplanan bilgileri analiz etme

Benchmark statement (Benchmark bildirisi):

Belirli konuda yüksek eğitim programlarının özelliklerini ve doğasını tanımlamak için kalite güvence acentası altında yürütülen bir girişimdir aynı zamanda bulunması gereken nitelik ve becerilerin ifade edilmesini ve önemli düzeyde istenilen özelliklerin standartları hakkında genel beklentileri temsil eder.

Kampus based:

Akademik birim

Klinik karar (reasoning):

Klinik kararlar alma süreciyle bağlantılı kritik ve analitik düşünme.

Uygulama Kodları:

Diyetetik profesyonelleri tarafından kurulabilir veya ulusal kanunun yada hukukun bir parçasıdır. Profesyonel uygulamanın zorunlu parçasının oluşumunda veya etik kanunlar ve prensipleri kapsar.

Profesyonel gelişimi sürdürme:

Profesyonellerin uygulamada devamlı becerilerini sağlamak amacıyla bilgilerini , becerilerini koruma ve uzmanlıklarını geliştirmeyi içeren profesyoneller tarafından oluşturulan bir süreçtir.

Kritik Yansıma:

Sebepleri ve görüşleri keşfetme ve kavramları vurgulamayı kapsar. Sosyal , bireysel ve tarihsel etkileri hesaba katarak durumu çevreleyen koşullar üzerinden bir değerlendirme ortaya çıkarılmasıdır.

Dublin Tanımlayıcıları:

Sözlüğün sonunda tamamen açıklanmaktadır.

Avrupa Kredi Transfer Sistemi:

AKTS lisans ve yüksek lisans öğrenimde kredi transferi için bir Avrupa sistemidir. AKTS, akademik tanıma ve diğer ülkelerde çalışma ve çalışmanın parçasından kredi transferi için Avrupa Birliği bünyesinde geliştirildi. Ayrıca bu sistem ülke içinde kredi transferi için de uygundur. AKTS nokta sistemi zamanla is yükü ölçümünün tahmininde kullanılabilir.

Evaluation (inceleme, değerlendirme):

İlerleme için alanları tanımlamak amacıyla koruma süreci kalitesini yeniden inceleme ve değerlendirme.

Kanıt Dayalı Uygulama:

Sistematik araştırmayla elde edilmiş kanıtlarla pratisyenlerin profesyonel yargısını içeren karar alma sürecinde en iyi elde edilebilir kanıtı kullanan bir taahhüttür.

Uygulamaya Uygunluk:

Uygun bilgi ve anlama düzeyi, beceri, yetenek ve davranış gösteren uygulama düzeyi.

Yüksek Öğretim Kurumu:

Lisans düzeyinde öğrenim sağlayan yüksek öğretim kurumu.

Bağımsız Pratisyen:

Kendine çalışan kişi.

Mesleklerarası

Farklı dallardan iki veya daha fazla mesleğin birbirleriyle bütünleşerek yeni bir çalışma biçimi oluşturmalarıdır.

Öğrenim Teorileri

Öğrenmenin nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin fikirlerdir.

Multidisipliner

Bir veya birden fazla bilim dalının birlikte çalışmasıdır.

Nutrigenomiks

Farklı besinlerin belirli genlerle etkileşerek hastalık riskini nasıl arttırdığı ya da azalttığı ile ilgili çalışma alanıdır.

Ayrim Gözetmeyen Uygulamalar

Birey, ekip ve organizasyonların, hiçbir bireye (hasta, tasiyici, meslektaş veya öğrenciler) hem direk hem de indirek olarak baskalarına göre, yaş, renk, cinsiyet, inanç, sabika kaydı, kültür, sakatlık, etnik köken veya milliyet, cinsiyet, medeni durum, sağlık durumu, mental sağlık, uyruk, fiziksel görünüm, politik yatkınlık, ırk, din, ekonomik bağımlılığı olanlara karşı sorumluluk, cinsiyet kimliği, cinsiyet yönelmesi veya sosyal sınıf bakımından farklı davranış sergilenip sergilenmediğini aktif olarak kesinleştirmeye çalışan mesleki uygulamalardır.

Uygulama / Klinik eğitim süreci

Çalışma ortamında yürütülen teorik bilgileri pratiğe dönüştüren eğitim periyodudur.

Problem Çözme

Öğrencilerin varolan bilgilerini test etmek veya sorulan soru veya konularla ilgili çözüm üretme yeteneklerini geliştirmek, öğrenimi derinleştirmek, genel konsepti veya yöntemsel teknikleri geliştirmek ve böylelikle öğrencilerin bakış açılarını mesleki uygulamayla zenginleştirmek için geliştirilen öğrenme sürecidir.

Mesleki Özerklik

Hasta veya müşteri yönetimine ilişkin karar verme gücü; mesleki bilgi, uzmanlık ve mesleğin bağımsızlığını koruma gücü

Deneyimlerin Yansıtılması

Olay sonrası yansıma. Sıklıkla bir durumla ilgili düşünmeyi ve meslektaşlarla tartışmayı içermektedir. Farkındalığı ve harekete geçmeyi esas alarak değişim yaratmayı gerektirir.

Uygulamada Farkındalık

Ne yaptığının farkında olmak, aynı zamanda bilmek ve yapmak.

Kaynak

Birey veya organizasyonun potansiyeli veya mal varlığı, zaman, para, donanim, çalışan veya ihtiyaç olduğunda yardım etmek ve desteklemek için kullanılabilir uzman bilgisi ve olanaklarıdır.

Kendi Kendine Öğrenme

Öğrenci tarafından başlatılan bağımsız öğrenme.

Araç

Kullanılacak araç veya yöntemler.

Kullanıcı

Diyetetik hizmeti alan herhangi biri, hasta, müşteri, halk, yiyecek-içecek hizmetleri, besin endüstrisi ve tüketiciler.

DUBLİN Tanımlayıcıları (2004)

Lisans düzeyinde öğrencilerin kazanmaları öngörülen nitelikler:

- Orta öğrenimde kazandıkları temel eğitim üzerine alanlarında kapsamlı ve nitelikli kitaplar eşliğinde kazandıkları bilgileri gösterebilme ve yorumlayabilme
- Bilgi ve becerilerini profesyonel bir bakış açisi sağlayarak çalışmalarına veya işlerine uyarlayabilen ve çalışma alanlarının içindeki problemleri çözebilen,
- Alanla ilgili sosyal, bilimsel ve etik konuları yansıtabilen, hüküm verebilmek için konuyla ilgili veri toplayıp bunu sahaya (genelde çalışma alanıyla ilgili) uyarlayabilecek yeteneğe sahip,
- Bilgisini, problemlerini, çözüm yollarını ve fikirlerini uzman ve uzman olmayan kişilere aktarabilen,
- Daha ileri çalışma yapmak ve kendisine otonomi sağlayacak bir yüksek derece kazanmak için öğrenmiş olduğu teknikleri geliştiren

Lisansüstü düzeyde öğrencilerin kazanması gereken nitelikler:

- Bilgi ve deneyimleri lisans düzeyi üzerine kurulu olan ve/veya bu düzeyin üzerine çıkan, araştırmalarla desteklenmiş fikirler üretebilme, yorumlama ve uygulama

- Bilgi, beceri ve problem çözme yeteneklerini yeni veya alisilagelmemis çevrelere uygulayabilme,
- Bilgiyi entegre edebilme ve karmaşık durumlarla başa çıkabilme ve eksik veya sınırlı bilgilerle kararları belirleme yeteneğine sahip olma, onların bilgiyi ve kararları uygulamaları ile bağlantılı olan sosyal ve etik sorumlulukları yansıtabilme,
- Çıkarımları ve bilgiyi uzman ve uzman olmayan kişilere şüphe yaratmadan net bir şekilde aktarabilme ve bunları mantıksal olarak destekleyebilme,
- Öğrenim becerilerine sahip olma ve bu becerileri özerk olabilmek için çalışma yapmak üzere kullanma,

Doktora öğreniminde kazanılması gerekli nitelikler:

- Bir çalışma alanıyla ilgili sistematik bir anlayış sergileme ve çalışma alanıyla ilgili teknikleri ve yöntemleri kontrol etme,
- Hazırlık, planlama, uygulama ve sağlam bir çalışma yöntemi adapte ederek bunu bilgelilikle sergileme yeteneği,
- Ulusal ve uluslar arası hakemli dergilerde yayımlanmak üzere önemli bir çalışma geliştirerek çalışma sınırlarını aşmak ve esas araştırmaya katkıda bulunmuş olma,
- Yeni ve karmaşık fikirlerin kritik analizleme, değerlendirme ve sentezlemesi konusunda yetenekli olma,
- Çalışma arkadaşlarıyla, daha büyük bilimsel çevrelerle ve genel halkla uzmanlık alanlarıyla ilgili olarak iletişime geçebilme,
- Akademik ve profesyonel yapı içerisinde; teknolojik, sosyal veya kültürel ilerlemenin temel alındığı bilgi toplumunda yükselmeyi beklentisine girebilme.

EFAD TÜZÜĞÜ

Maddeler

I. AD

Avrupa'daki diyetisyen derneklerinin bir araya gelerek olusturduklari örgüt

İsmi: Avrupa Diyetetik Dernekleri Federasyonu

II. AMAÇLAR

EFAD'in amaçlari sunlardir:

Diyetetik mesleginin gelismesini saglama

Ulusal derneklerin ilgi alanlarına uygun olarak bu meslegin bilimsel olarak gelismesini saglamak:

- Diyetisyen dernekleri ve uluslar arası örgütlerle iletisimi kolaylastirmak
- Avrupa Konseyine üye ülke insanlari için daha saglikli beslenmeyi tesvik etmek

Bu amaçlar hem üye dernekler hem uluslar arasi örgütlerle isbirligi çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

EFAD politik, dinsel ve ticari bir kurulus degildir.

III. KAYIT OFISI

EFAD'in kayit ofisi atanmis sekreterliklidir.

IV. ÜYELİK

Federasyonun tam üyeliği Avrupa Konseyine üye olan herhangi bir ülkenin ve EFAD'in diyetisyen tanimına uyan üyeleri kabul eden Ulusal Diyetetik Derneği'ne açıktir.

“Observer (gözlemci)” pozisyonu herhangi bir ülkenin Avrupa Konseyi'nde “Gözlemci” pozisyonu olan ve EFAD'in diyetisyen tanimına uyan üyeleri kabul eden Ulusal Diyetetik Derneği'ne açıktir.

Baglantili üyelik diger (Avrupa disi) tüm beslenme ve diyetetik derneklerine açıktir.

Onursal üyeler, kendilerini federasyondaki hizmetleriyle farklılastiran kisilerdir.

V. OLAGAN GENEL KURUL TOPLANTILARI

Olağan genel kurul toplantıları her dernek üyesi temsilcilerinin katılımıyla her iki yılda bir yapılmaktadır.

Davetler, onursal başkan tarafından yada üyelerin dörtte birinin yazılı başvurusu üzerine taslak bir gündemle genel toplantıdan en az altı ay kadar önce gönderilmektedir.

Olaganüstü genel kurul, üye derneklerin en az 2 ay önce toplantı nedenini de açıklayarak başvuruları üzerine toplanır.

Her üye ortaklığı en az bir oy kullanma hakkına sahiptir.

Üyeler vekaletname ile oy kullanma hakkına sahiptirler.

Tüzük maddeleri ile ilgili değişiklik kararları 2/3'lük çoğunluk sağlandıktan sonra onaylanmaktadır.

Diğer konularla ilgili oylar basit bir çoğunluk sağlandıktan sonra onaylanmaktadır.

Esit oy birliği sağlandığı takdirde onursal başkan kendi oy hakkını kullanmaktadır.

VI. OLAGANSÜTÜ GENEL KURUL TOPLANTILARI

Onursal başkan tarafından duyurulur veya EFAD üyelerinin çeyreği kadarki çoğunluğunun yazılı talepleri üzerine duyurulur.

Olağanüstü genel toplantı talebi, talep eden üyeler tarafından toplantı nedenlerini belirten yazıyla birlikte en az iki ay kadar önce yazılı olarak başkanlığa iletilmelidir.

Her üye sadece bir oy kullanma hakkına sahiptir.

Üyeler vekaletname ile oy kullanma hakkına sahiptirler.

Tüzük maddeleri ile ilgili değişiklik kararları 2/3'lük çoğunluk sağlandıktan sonra onaylanmaktadır.

Diğer konularla ilgili oylar basit bir çoğunluk sağlandıktan sonra onaylanmaktadır.

Eşit oy birliği sağlandığı takdirde onursal başkan kendi oy hakkını kullanmaktadır.

VII. YÖNETİM KURULU

EFAD bir Onursal Başkan ile üye derneklerden biri Onursal Sekreter ve biri Onursal Veznedar olmak üzere dört kişiden oluşmuş yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil edilir.

Bir üye derneği Yönetim Kurulu'nda sadece bir temsilciye sahip olabilir.

Yönetim kurulu ve Onursal Başkan dört yılda bir yapılan ve bütün EFAD üyelerinin katıldığı genel kurul tarafından seçilir. Yönetim kurulunun tüm üyeleri tekrar seçilebilir.

Yönetim kurulu, Genel Kurulda belirlenen nedenler çerçevesinde bir üye derneğin temsilcisini veya Onursal Başkanın üyeliğini herhangi bir anda durdurabilir veya iptal edebilir. Boş kadrolar mümkün olduğunca kısa sürede veya bir sonraki Genel Kurulda seçim ile doldurulur.

Yönetim kurulu yılda en az bir kez toplanır.

Yönetim kurulunun her üyesi sadece bir oy hakkına sahiptir.

Kararlar oy çokluğu ile alınır. Oyların sayılarının eşit olması durumunda, Onursal Başkan seçici oya sahip olacaktır.

Yönetim kurulu yanında, Yönetim kurulunun iki üyesinin birlikte (bunlardan biri Onursal Başkan olmalıdır) EFAD'i temsil etmesi onaylanmıştır.

Yukarıda belirtilenlerin aksine, Onursal Veznedar'ın Federasyon adına Genel Kurulda en fazla iki yıllık periyod için genel kurulda belirlenen maksimum miktarda para toplama ve harcama yapmasına yasal olarak izin verilmiştir.

VIII. KAYNAKLAR

EFAD'in kaynakları sunlardan oluşmaktadır:

üye derneklerin ödediği, Yönetim kurulunun önerisi ile Olagan Genel Kurulda belirlenen, üyelik aidatı; bağışlar ve diğer yasal kaynaklar

IX. EFAD'IN DAGITILMASI

EFAD'in dağıtılma kararı sadece Olaganüstü Genel Kurulda alınabilir.

EFAD'in dağıtılma kararı sadece 2/3 oy çokluğu ile alınabilecektir.

EFAD'in dağıtılması durumunda Olaganüstü Genel Kurul mevcut paranın kullanımına oy çokluğu ile karar verir.

X. GEÇİCİ DÜZENLEMELER

Bir geçici düzenleme Yönetim Kurulu tarafından yapılabilir, ancak bu düzenleme bir sonraki genel kurulda onaylanmalı veya değiştirilmeli veya durdurulmalıdır.

Bu madde EFAD'in yönetiminin devamını sağlamak için tasarlanmıştır.

XI. DİL

EFAD'in resmi dilleri İngilizce birinci dil olmak üzere, İngilizce ve Fransızcadır

Bu tüzük maddeleri Roskilde-Danimarka'da Eylül 2003 yapılan EFAD Genel Kurulunda onaylanmıştır.

Irene C I Mackay

Onursal Başkan

Heidrun Blochwitz

Onursal Veznedar

Üye Ülkelerde Meslegi Tanımlamak İçin Kullanılan Resmi Terimler

Ülke	Ulusal Dildeki Ünvan
Avusturya	Diplomierte(r) Diatassistentin und Ernährungsmedizinische Beraterin
Belçika	Gegradeeende in voedings-en Dietkunde; Gradue en dietetique
Danimarka	Klinisk Diaetist
Finlandiya	Lailistettu Ravitsementerapeutti
Fransa	Dieteticien
Almanya	staatl. Anerkannter diatassistent
Yunanistan	Dietitian Nutritionist
Macaristan	Dietetikus
Izlanda	Naeringarraogjafi
İrlanda	Nutritionist/Dietitian; Community Dietitian; Community Nutritionist
İtalya	Dietista
Lüksemburg	Dieteticien
Hollanda	Dietist
Norveç	Klinisk Ernoeringsfysiolog (klinik diyetisyeni) Kostokonom (Yönetici)
İspanya	Diplomado en Nutricion Humana y Dietetica (klinik diyetisyeni) Tecnico superior en dietetica (Teknik)
İsveç	Dietist (Tedavi Edici) Kostekonom (Yönetici)
İsviçre	Ernaehrungsberaterin
Türkiye	Diyetisyen
Birleşik Krallık	Registered Dietitian

Üye Dernekler

The Austrian Association of Dietitians

(Avusturya Diyetisyenler Derneği)

Verband der Diplom Diätassistentinnen und
ernährungsmedizinischen Beraterinnen Österreichs

Grüngasse 9 /Top 20

A-1050 Vienna

Austria

Telefon: +43 1 602 7960

Faks: +43 1 600 3824

E-posta: dda-verband@cheese.at

Internet: www.ernaehrung.or.at

Üye Sayisi: 1000

The Flamish Association of Nutritionists &Dietitians

(Flamish Beslenme Uzmanı ve Diyetisyenler Derneği)

Vlaamse Vereniging van Voedingskundigen en

Diëtisten v.z.w.

Vergote Square 43

B-1030 Brussel

Belgium

Telefon: +32 478 48 20 48

Faks:

E-posta: dietisten@skynet.be

Internet: www.vvvd.be

Üye Sayisi: 597

The Cyprus Dietetic Association (CyDA)

(Kıbrıs Rum Yönetimi Diyetetik Derneği)

Σύνδεσμος Διαιτολόγων Κύπρου

P.O.Box: 28823

2083 Nicosia

Cyprus

Telefon: +357 22673473 or +357 22669575

Faks: +357 22665762

E-posta: aeleni@spidernet.com.cy

Internet: www.cydadiet.org

Üye Sayisi: 89

The Danish Diet and Nutrition Associaton

(Danimarka Diyet ve Beslenme Derneği)

Økonomaforeningen

Nørre Voldgade 90

DK-1358 Copenhagen

Denmark

Telefon: +45 33 41 46 60

Faks: +45 33 41 46 70

E-posta: post@oekonomaforeningen.dk

Internet: www.oekonomaforeningen.dk

Üye Sayisi: 1636

The Association of Danish Clinical Dietitians

(Danimarka Klinik Diyetisyenler Derneği)

The Association of Danish Clinical Dietitians

Frederiksberg Allé 3, 2.

DK-1621 København V

Denmark

Telefon: +45 3332 0039

Faks: +45 3321 2810

E-posta: post@diaetist.dk

Internet: www.diaetist.dk

Üye Sayisi: 392

The Association of Clinical and Public Health Nutritionists in Finland

(Finlandiya Klinik ve Halk Sağlığı Beslenme Uzmanları Derneği)

Ravitsemusterapeuttien Yhdistys ry

Pohjoinen Makasiinikatu 6 A 8
FIN-00130 Helsinki
Finland
Telefon: +358 9 25 11 16 31
Faks: +358 9 65 71 68
E-posta: rty@ravitsemusterapeuttienyhdistys.fi
Internet: www.ravitsemusterapeuttienyhdistys.fi
Üye Sayisi: 575

Association of French Speaking Dietitians
(Fransızca Konusan Diyetisyenler Dernegi)
Association de Diététiciens de Laujue Francaise
35, Alee de Vivaldi
F-75012 Paris
France
Telefon: +33 1 40 02 03 40
Faks: +33 1 40 02 03 40
E-posta: adlf@adlf.org
Internet: www.adlf.org
Üye Sayisi: 2223

The German Dietetic Association
(Alman Diyetetik Dernegi)
Verband der Diätassistenten – Deutscher
Bundesverband e.V
P.O,Box 10 51 12
D-40042 Duesseldorf
Germany
Telefon: +49 211 162175
Faks: +49 211 357389
E-posta: vdd-duesseldorf@t-online.de
Internet: www.vdd.de
Üye Sayisi: 3013

The Hellenic Dietetic Association

(Yunan Diyetetik Dernegi)

The Hellenic Dietetic Association

Erythrou Stavrou 8-10

Gr-11526 Athens

Greece

Telefon: +30 210 698 4400

Faks: +30 210 698 4400

E-posta: had@otenet.gr

Internet: www.had.gr

Üye Sayisi: 330

The National Association of Hungarian Dietitians

(Ulusal Macaristan Diyetisyenler Dernegi)

Magyar Dietetikusok Országos Szövetsége

Arany Janos 31

H-1051 Budapest

Hungary

Telefon: 06 36 374 13 47

Faks: 06 36 374 13 47

E-posta: mdosz@mail.externet.hu

Internet: www.diet.hu

Üye Sayisi: 1300

The Icelandic Dietetic Association

(Izlanda Diyetetik Dernegi)

Næringarráðgjafafélag

Næringarráðgjafafélag

National Hospital Reykjavik

Næringastofa Landspítalinn

IS-101 Reykjavik

Iceland

Telefon:

Faks:

E-posta:

Internet:

Üye Sayisi: 35

**The Irish Nutrition & Dietetic Institute
(İrlanda Beslenme ve Diyetetik Enstitüsü)**

Irish Nutrition and Dietetic Institute

Ashgrove House

Kill Avenue

Dun Loaghaire

Co. Dublin

Ireland

Telefon: +353 12 80 48 39

Faks: +353 12 80 42 99

E-posta: info@indi.ie

Internet: www.indi.ie

Üye Sayisi: 570

The Italian Association of Dietitians

(İtalya Diyetisyenler Derneği)

Associazione Nazionale Dietisti

c/o Cogest M&C

Vicolo S. Silvestro 6

I-37122 Verona

Italy

Telefon: +39 045 800 8035

Faks: +39 045 800 8035

E-posta: dietistiandid@virgilio.it

Internet: www.dietistiandid.it

Üye Sayisi: 700

Luxembourg Dietetic Association

(Lüksemburg Diyetetik Derneği)

Association Nationale des Diététiciens du

Luxembourg

BP 62

L-7201 Walferdange

Luxembourg

Telefon: +352 26 55 27 28

Faks: +352 26 55 27 28

E-posta: isabelle.rasquin@hvea.healthnet.lu

Internet: www.andl.lu

Üye Sayisi: 53

The Dutch Association of Dietitians

(Hollanda Diyetisyenler Dernegi)

Nederlandse Vereniging van Diëtisten

Boterstraat 1a

Postbus 341

NL-5340 AH Oss

The Netherlands

Telefon: +31 412 624 543

Faks: +31 412 637 736

E-posta: bureau@nvdietist.nl

Internet: www.nvdietist.nl

Üye Sayisi: 2092

Norwegian Dietetic Association

(Norveç Diyetetik Dernegi)

Norsk Forening for Ernæring og Dietetikk

NFED

PB 9202 Grønland

N-0134 Oslo

Norway

Telefon: +47 21 01 36 00

Faks: +47 21 01 36 60

E-posta: nfed@kfo.no

Internet: www.matomsorg.no

Üye Sayisi: 462

Polish Society of Dietetics

(Polonya Diyetetik Birliği)

Polskie Towarzystwo Dietetyki

c/o A. Rudnicka

ul. Komorowskiege 8/5

PL 30-106 Kraków

Poland

Telefon: +48 0 1033 12 42 12 419

Faks: +48 0 1033 12 64 49 997

E-posta: ptd@vp.pl

Internet: www.ptd.republika.pl

Üye Sayisi: 617

Nutritionists & Dietitians Association of Slovenia

(Slovenya Beslenme Uzmani ve Diyetisyenleri Dernegi)

Zbornica Nutricionistov - Dietetikov Slovenije

Zaloska 2

P.O.Box 2061

Si-1001 Ljubljana

Slovenia

Telefon: +386 1 522 50 50

Faks:

E-posta:

Internet:

Üye Sayisi: 82

The Spanish Dietetic Association

(Ispanya Diyetetik Dernegi)

Asociacion Espanola de Dietistas/Nutricion

Consell de Cent 314, ppi B

E-08007 Barcelona

Spain

Telefon: +34 93 487 00 80
Faks: +34 93 487 53 12
E-posta: aedn.es@retemail.es
Internet: www.aedn.es
Üye Sayisi: 700

**The Swedish Association of Dietitians
(Isveç Diyetisyenler Dernegi)**

Svensk Dietistförening
SDF
Box 12069
S-102 22 Stockholm
Sweden
Telefon: +46 8 598 99 024
Faks: +46 8 598 99 055
E-posta: info@dietisten.com
Internet: www.dietisten.com
Üye Sayisi: 1112

**The Swedish Association of Clinical Dietitians
(Isveç Klinik Diyetisyenler Dernegi)**

Dietisternas Riksförbund
Elisabet Rothenberg
Agrifack
Lilla Nygatan 14
Box 2062
S-10312 Stockholm
Sweden
Telefon: +46 7 06 41 45 81
Faks:
E-posta: anna.ottosson@drf.nu
Internet:
Üye Sayisi: 910

The Swiss Dietetic Association

(İsviçre Diyetetik Derneği)

Schweizerischer Verband diplomierter

ErnährungsberaterInnen SVDE

Geschäftsstelle SVDE Stadthof

Bahnhofstrasse 7b

CH-6210 Sursee

Switzerland

Telefon: +41 41 926 07 9 7

Faks: +41 41 926 07 9 9

E-posta: service@svde.asdd.ch

İnternet: www.svde.ch

Üye Sayisi: 825

Turkish Dietetic Association

(Türkiye Diyetisyenler Derneği)

Türkiye Diyetisyenler Derneği

C/O Prof. Dr. Türkan Kuthuay Merdol

Hacettepe University Department of

Nutrition and Dietetics

06 100 Samanpazari Ankara

Turkey

Telefon: +90 (312) 311 96 49

Faks: +90 (312) 309 13 10

E-posta: eakal@hacettepe.edu.tr

İnternet: www.tdd.org.tr

Üye Sayisi: 900

The British Dietetic Association

(İngiliz Diyetetik Derneği)

The British Dietetic Association

5th Floor, Charles House

148/9 Great Charles St

Queensway.

Birmingham B3 3HT

United Kingdom

Telefon: +49 121 200 8080

Faks: +49 121 200 8081

E-posta: info@bda.uk.com

Internet: www.bda.uk.com

Üye Sayisi: 5138

EFAD'A ÜYE ÜLKELERDEKİ DİYETİSYENLERİN ÇALIŞMA VE EĞİTİM PROGRAMLARI

EFAD EĞİTİM RAPORU

DİYETİSYENLERİN ÇALIŞMA VE EĞİTİMLERİ

Geçmiş: 2001'de Assisi'de yapılan EFAD'ın genel toplantısında, 1999 yılından itibaren EFAD'a üye ülkelerdeki diyetisyenlerin çalışma ve eğitim programları bilgilerinin güncelleştirilmesine karar verildi. İngiliz, Hollanda ve İsveç Diyetisyenler Derneği bu raporun işbirliği içinde hazırlanmasını önerdi. EFAD'ın diyetisyen tanımı, bu raporun temelini oluşturmaktadır. Buna göre diyetisyen: yasal olarak nitelikleri (beslenme ve diyetetik) tanımlanan, sağlık ve hastalık durumlarında kişi ve topluluklara beslenme bilimini uygulayan ve eğitim veren kişidir.

Amaçlar: Bu raporun amacı: EFAD'a üye ülkelerdeki diyetisyenlerin çalışma alanları ve eğitim programlarının öğrenilmesi ve farklı ülkelerdeki durumlarla karşılaştırılmasıdır. İkinci amacı ise, eğitim programlarının düzeyleri-süreleri ile diyetisyenlerin çalışma alanlarının tipinin ve sorumluluk düzeylerinin ilişkilendirilmesidir.

Metod: 2002'de EFAD'a üye 21 ülkeye; lisans programıyla ilgili 13 soru, yüksek lisans programlarıyla ilgili 5 soru ve çalışma ortamıyla ilgili 19 soru içeren bir anket gönderilmiştir. 1999'a kadar uzun süreli bir üyeliği olmayan Litvanya bu rapora katılmamış olup raporda olan ülkeler arasında: Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Polonya, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık vardır.

Sonuçlar: 19 Ulusal Diyetetik Derneği anketi tamamlayıp geri bildirmiştir. Polonya ve Slovenya'dan anketleri geri dönmemiştir. Diyetisyenler için ulusal eğitim programları olmayan İzlanda ve Lüksemburg gibi ülkeler anketin eğitim bölümünü yapmamışlardır.

DİYETİSYENLER İÇİN EĞİTİM PROGRAMLARI-TEMEL EĞİTİM

Cevaplar iki gruba bölünerek incelenmiştir. 1. grup: Lisans programlarına ya da dengi programlara devam edenler (BSc), 2.grup: değişik tür eğitim programlarına devam edenler (non-BSc)

Tablo 1	
1. grup (BSc)	2. grup (Non BSc)
Avusturya, Danimarka, Yunanistan, İzlanda, İtalya, Hollanda, İspanya, Türkiye, Belçika, Finlandiya, Macaristan, Norveç, İsveç, Birleşik Krallık	Fransa, Almanya, Norveç, İspanya, İsviçre

Norveç ve İspanya'nın eğitim programları iki farklı düzeyde olup her iki gruba da girmektedir. 1999'dan itibaren de Hollanda'nın her iki grup eğitim programında değişiklikler olmuştur.

Aşağıdaki tabloda yönetici, klinik ve genel diyetisyenlikle ilgili eğitim programları veren ülkeler görülmektedir.

Tablo 2		
BSc		
Yönetici Diyetisyen	Klinik Diyetisyen	Genel Diyetisyen
Danimarka	Danimarka	Avusturya
Macaristan	Finlandiya	Belçika
Isveç	Yunanistan	Yunanistan
	Macaristan	Macaristan
	İrlanda	İtalya
	Norveç	Hollanda
	İsveç	İspanya
	Birlesik Krallik	Türkiye
Non-BSc		
Norveç	İsviçre	Almanya
		Fransa
		İspanya

Yönetici Diyetisyen: Yönetici diyetisyen, sağlık ve hastalık durumlarında kurumlardaki grupların beslenmesiyle ilgili olarak, besin servisi yönetim eğitimine odaklanmış diyetisyendir.

Klinik Diyetisyen: Klinik diyetisyen, kurum ya da topluluklardaki kişilerin, hastalıklarını önleme ve tedavisinde beslenme-klinik beslenme odaklı eğitim almış diyetisyendir.

Genel Diyetisyen: Genel diyetisyen, kurum ya da topluluklar için, besin servis yönetimi, klinik beslenme ve diyetetik eğitimi almış diyetisyendir.

Danimarka ve İsveç'te eğitim programları yönetici ve klinik diyetisyen olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Norveç'te iki farklı eğitim programı vardır. Biri, yönetici diyetisyenler için 2 yıl non BSc programı, diğeri klinik diyetisyenler için 5 yıllık üniversite programıdır. Yunanistan'da iki gruba ayrılmaksızın hem klinik diyetisyen hem de genel diyetisyen eğitim programı vardır.

Ulusal İhtiyaç:

Diyetisyenler için ulusal eğitim programlarına ihtiyacı olan üye ülkeler:

Tablo 3
BSc: Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Hollanda, Norveç, İspanya, İsveç ve Birleşik Krallık
Non-BSc: Fransa, Almanya, İsviçre

Diyetisyenler için ulusal eğitim programlarına ihtiyacı olmayan üye ülkeler:

Tablo 4
BSc: İrlanda ve Türkiye
Non-BSc: Norveç

Ulusal Gereksinme İçin Sorumluluklar:

Tablo 5	
Yasal Otorite (örnek: Sağlık ya da Eğitim Bakanlığı)	BSc: Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Hollanda, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık Non-BSc: Fransa, Almanya, İspanya, İsviçre
Ulusal dernekler, diğer organizasyonlar ya da kurumlar	BSc: Belçika, Norveç, Türkiye

Asagidaki üye ülkelerin ulusal diyetetik dernekleri, ulusal gereksinimleri hazırlamada etkilidir.

BSc: Avusturya, Belçika, Danimarka, Yunanistan, İtalya, Hollanda, Norveç ve Birleşik Krallık.

Non-BSc: Almanya

Asagidaki üye ülkelerin ulusal diyetetik dernekleri, ulusal gereksinimleri hazırlamada etkili değildir.

BSc: Finlandiya, Macaristan, İrlanda, İspanya ve İsveç

Non-BSc: Fransa, İspanya ve İsviçre

Eğitim Süresi

Eğitimin toplam süresi ülkelere göre değişmekle birlikte 13-18 yaşları arasındadır. Bu değer 1999 yılı sonuçlarına göre (11-17.5) yüksektir.

Tablo 6		
	BSc	Non-BSc
13 yas		Almanya
14 yas		Fransa
15 yas	Avusturya, Belçika, Danimarka (15.5), İsveç (15-16), Türkiye	Norveç, İspanya, İsviçre (15-16)
16 yas	Yunanistan, Macaristan, İtalya, İspanya	
17 yas	Finlandiya, İrlanda (17.5), Birleşik Krallık	
18 yaş	Hollanda, Norveç	

Diyetetik Eğitiminin Toplam Süresi

Diyetetik eğitiminin toplam süresi BSc programlarında 3-5 yıl arası değişmekle birlikte, non-BSc programlarında 2-3 yıldır. Bazı ülkelerde (İsveç ve İsviçre) eğitim süresi 1 yıldan daha az olmamakla birlikte kısa sürelidir.

Eğitim haftaları ve saatleri hesaplandığında 3 yıl eğitim veren bazı ülkelerin 4 yıl eğitim veren diğer ülkelere göre eğitim süresinin daha fazla olduğu görülmektedir. Öğrencilerin konferans, seminer, pratik ve özel çalışmalarının haftada 20-50 saat olduğu tahmin edilmektedir.

Tablo 7			
Ülke	Toplam Süre (yil)	Toplam Süre (hafta)	Toplam Süre (saat)
BSc			
Avusturya	3	132	>6500
Belçika	3	83	4500-5500
Danimarka	3.5	140	5500-6500
Finlandiya	5	184	>6500
Yunanistan	4	146	<3500
Macaristan	4	130	3500-4500
İrlanda	4.5	154	5500-6500
İtalya	3	125	No answer
Hollanda	4	160	5500-6500
Norveç	5	200	5500-6500
İspanya	3	90	3500-4500
İsveç	3-4	120-160	5500-6500
Türkiye	4	118	<3500
Birlesik Krallik	4	172	>6500
Non-BSc			
Fransa	2	70	3500-4500
Almanya	3	146	5500-6500
Norveç	2	80	<3500
İspanya	2	70	<3500
İsviçre	3	138	5500-6500

Eğitim Almak İçin Gereksinimler

Belçika ve İtalya hariç tüm ülkelerin eğitim için bazı özel gereksinimleri vardır. Bu gereksinimlerin düzeyi ise tanımlanmamıştır.

Tablo 8		
	BSc	Non-BSc
Doğal Bilimler	Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, Norveç, İspanya, İsveç, Türkiye, Birlesik Krallik	Fransa, Almanya, Norveç, İspanya, İsviçre
Matematik	Avusturya, Danimarka, Yunanistan, İrlanda, Norveç, İspanya, İsveç, Türkiye, Birlesik Krallik	Fransa, Almanya, Norveç, İsviçre
Ulusal Dil	Avusturya, Danimarka, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, Hollanda, Norveç, İspanya, İsveç, Türkiye, Birlesik Krallik	Almanya, Norveç, İspanya, İsviçre
İngilizce	Avusturya, Danimarka, Macaristan, İsveç, Norveç, Türkiye	Almanya, Norveç
Pratik Deneyim (mezuniyetten sonra)	BSc programları için hiçbir ülkede pratik deneyim gereksinimi yoktur Türkiye’de eğitimin son yılı tamamiyle pratiğe ayrılmıştır.	Norveç (Hastane mutfagi ya da kurum mutfagında aşılıkla ilgili pratik deneyim) İsviçre (6 ay diyet mutfagında yada hastanede pratik deneyim)

Teorik program 5 gruba ayrılmıştır:

Tablo 9	
Temel Bilimler	Fizik, kimya, biyokimya ve genetik, biyoloji, fizyoloji ve histoloji, anatomi, matematik, istatistik, araştırma metotları, bilgisayar becerisi
Besin ve Beslenme Bilimleri	Beslenme, diyetetik, ilaç, besin kimyası, teknoloji ve analizi, besin hazırlamada mikrobiyoloji teknikleri, duyuşal değerlendirme, beslenme değerlendirmesi, besin güvenliği ve besin hijyeni
Besin Servis Yönetimi	Yönetim, sağlık koruma organizasyonu, besin hazırlama ve üretimi, mevzuat, ekonomi, malzeme, satın alma, alıő-veriő
Beslenme Eğitimi ve Toplum Beslenmesi	Sağlığı iyileőtirme, felsefe- etik, sosyoloji, psikoloji, öğretme metotları, iletiőtirim, besin kültürü, epidemiyoloji, toplum hizmeti
Diğer	-

Cevaplar toplam çalışma zamani dsnlerek yüzde (%) olarak verilmeliydi. Fakat eğitim programlarını ogu ülke hesaplamamıştır. Bazı ülkelerde de programlar esitlilik göstermektedir. Hollanda da teorik programın %40'i temel öğrenmeye dayanmakta olup tüm 5 grup birliktedir. "Diğer" diye tanımlanan başlık altında da belirsizlikler söz konusudur.

BSc ve non -BSc

Belęika hariç tüm ülkelerde besin ve beslenme bilimleri önemlidir. Belęika'da temel bilimler, Norveç ve İsveç'te ise besin servis yönetimi önemlidir.

EFAD Eğitim Raporu

Pek çok ülke için gelecekteki temel bilimler haline gelecektir. Belęika'da gıda ve beslenme bilimleri olmak üzere iki dal vardır. Finlandiya'da beslenme eğitimi ve toplum beslenmesi olmak üzere iki dal vardır. Hollanda'da beslenme eğitimi, toplum beslenmesi ve temel bilimler aynı saat sayısında verilmektedir.

Bazı ülkelerde kurs kapsamında verilen konular (dil, din, ilk yardım) beslenme mesleği ile direk olarak ilgili değildir. Bazı ülkelerde fizik veya matematik gibi konular kursa dahil edilirken diğer ülkelerde kursa kabul edilmek için istenmektedir. İrlanda'da dil (hangisi

oldugu önemszenmeden) dahil edilmektedir. Ispanya ve Türkiye’de yabancı dil dahil edilmekte ve Fransa’da Fransızca programa dahil edilmekte başvuru için istenmemektedir.

Pratik Program

Tüm ülkelerde eğitimler pratik (uygulama) programları içermektedir. Pratik program şu noktaları içerebilir:

- a) klinik diyetetik, sağlığın korunması, primer sağlık korunumu
- b) pratik yemek pişirme
- c) servis hizmetleri yönetimi

Pratik eğitim total eğitimin % 1.5-51’ini kapsamaktadır.

Tablo 10			
BSc	%	Non-BSc	%
Avusturya	51	İsviçre	50
İtalya	40	Fransa	29
Türkiye	29	Almanya	27
Yunanistan	26	İspanya	14
Belçika, İrlanda	22	Norveç	0
Macaristan, Hollanda	19		
İngiltere	16		
Finlandiya, İspanya	13		
Danimarka	12		
İsveç	8		
Norveç	1.5		

Norveç’in (non BSc) pratik programı bulunmazken eğitime özellikle pratik eğitime katılım için aşçılık sertifikası istemektedir.

BSc

Tüm ülkelerde genel diyetisyenlik veren programlar klinik diyetisyenlik için daha fazla zaman harcanmaktadır. Sadece İsviçre’de yönetici diyetisyenlik öğrencileri pratik derslerinin pek çoğunu catering hizmetleri yönetimi harcamaktadırlar.

Non-BSc

Non-BSc programlarında da pratik derslerin büyük bir kısmı klinik diyetetik üstüne harcanmaktadır. İspanya’da pratik program klinik diyetetik, catering ve gıda sanayi alanlarına esit olarak dağıtılmıştır.

Tüm ülkelerde diyetisyen olmaya hak kazanmak için pratik programın geçilmesi zorunludur.

Proje/Çalışma Raporu

Tüm BSc ülkelerde sınavı geçmek için araştırma metodlarının kullanıldığı proje/çalışma raporu (2.3-40 hafta) zorunludur. Pek çok non-BSc ülkelerde daha kısa raporlar (1.5-15) bir zorunluluktur. Almanya’da sınavı geçmek için rapor gerekmemektedir.

Tablo 11	
BSc	
< 10 hafta	Avusturya, Türkiye
10-15 hafta	İrlanda, İsveç, İngiltere
15-20 hafta	Danimarka, Finlandiya, Yunanistan, Macaristan, Hollanda, İspanya
40 hafta	Norveç
Istenen proje sayısının hafta sayısı ile ilgili bilgi yok	Belçika ve İtalya
Non-BSc	
1-3 hafta	İspanya
4-6 hafta	Norveç
15 hafta	Fransa
Istenen proje sayısının hafta sayısı ile ilgili bilgi yok	İsviçre

Kayıt/yetki, ünvanın korunması

Mezuniyet genelde bazı tipteki kayıt veya yetki ile ilişkilidir.

Tablo 12				
Kayıt/Yetki bir otoriteden alınıyor (Saglık Bakanligi gibi)	Yasal	Yetki devletin tanımladığı bir kurumdan alınıyor	Yetki alınmıyor	Unvan hükümetçe korunma altında
BSc				
Danimarka (klinik)			Belçika	Avusturya
Finlandiya			Danimarka (yönet)	Danimarka (klinik)
Maceristan			Yunanistan	Finlandiya
Izlanda			Izlanda	Macaristan
Italya			Ispanya	Izlanda
Lüksemburg			Isveç	Italya
Hollanda				Lüksemburg
Norveç				Hollanda
Türkiye				Norveç
Ingiltere				Isveç (klinik)
				Ingiltere
Non-BSc				
Fransa		Isviçre	Norveç	Fransa
Almanya			Ispanya	Almanya
				Norveç
				Isviçre

Bazi ülkelerin yetki korunumu için eğitim devamlılığı gibi zorunlulukları vardır (Macaristan, Italya, Lüksemburg ve Hollanda).

Her yıl final veterliliğini geçen diyetisyen sayısı

Diyetisyen sayısının karşılaştırılmasının mümkün olması o ülkenin popülasyonu ile ilgilidir. Yeni yeterlilik almış diyetisyen/yıl/100,000 popülasyon aralığı 0.11-3.81'dir.

Tablo 13					
Ülke	Sinavi geçen diyetisyen/yil	Popülasyon (milyon)	Diyetisyen/100,000 popülasyon (yönt.)	Diyetisyen/100,000 popülasyon (Klinik)	Diyetisyen/100,000 popülasyon (Genel)
BSc					
Avusturya	50	8.0			0.63
Belçika	400	10.5			3.81
Danimarka	600 adm./60 klin	5.2	1.15	1.15	
Finlandiya	20	5.2		0.38	
Yunanistan	90	11.0		0.36	0.45
Macaristan	70-90	10.0			0.70-0.90
Izlanda*		0.29			
İrlanda	24	3.8		0.63	
İtalya	200	57.0			0.35
Lüksemburg*		0.35			
Hollanda	120-150	> 15.0			0.80-1.00
İspanya	Bilgi yok	40.0			
İsveç	100	8.9	0.56	0.56	
Türkiye	70	65.0			0.11
İngiltere	250	59.7		0.42	
Non-BSc0.93					
Fransa	585	63.0			0.93
Almanya	700	81.0			0.86
Norveç	25	4.5	0.55		
İspanya	Bilgi yok	40.0			
İsviçre	50	7.07.0		0.71	

* eğitim programı yok

Her 100 000 kişiye düşen çalışan diyetisyen sayısı

Tablo 14			
	Yönetici	Klinik	Genel
1-15	Izlanda	Finlandiya, Yunanistan, Izlanda, İrlanda, Norveç	Yunanistan, İtalya, Türkiye
6-10		Danimarka, İsveç, İngiltere	Fransa
11-15	Norveç	İsviçre	Avusturya, Macaristan, Lüksemburg
16-20			Hollanda
21-25	İsveç		
> 25	Danimarka		

Balçika, Almanya ve İspanya ile ilgili bilgiler kayıp.

İLERİ EĞİTİM

BSc

MSc ve PhD'ye ulaştırılan akademik kurslarla verilen yüksek lisans eğitimi Belçika, Danimarka, Finlandiya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Hollanda, Norveç, İspanya, İsviçre, Türkiye ve İngiltere'de mevcuttur.

Avusturya'da bu tür kurslar bulunmamaktadır.

Diğer tıpteki ileri eğitim kursları (bir aydan daha fazla tüm zamanlı veya esit yarı zamanlı kurslar) Avusturya, Danimarka, İtalya, Hollanda, İsveç, Türkiye ve İngiltere'de bulunmaktadır. Uzunluğu 5 hafta ile 4 yıl arasında değişmektedir. Hangi kursun yarı zamanlı ve hangisinin tam zamanlı olduğuna karar vermek mümkün değildir. Üstünde çalışılan konular klinik diyetetik, sağlığın korunması, halk sağlığı, sağlık servisi yönetimi, gıda bilimi ve teknolojisi ve ekonomi yönünde değişiklik gösterebilmektedir.

1999'la kıyaslandığında yüksek lisans ve diğer tıpteki (kurs vb) ileri eğitim veren ülke sayısı artmıştır.

Non-BSc

İspanya BSc sağlayan ileri eğitimi sunmaktadır. Almanya, Norveç ve İsviçre BSc sağlayan hiçbir ileri eğitim vermemektedir.

İleri eğitim kurslarının diğer türleri Almanya ve İsviçrede mevcutken, Norveç ve İspanya'da bulunmamaktadır. İşlenen konular doğal bilimler, beslenme, klinik diyetetiğin farklı yönleri, öğretim metodları, terapi ve sağlık korunumu, gıda servisi yönetimi ve çevre olabilir.

Non BSc ülkelerde 1999'dan sonra ileri eğitim için daha az olanaklar var gibi görünmektedir.,

İleri eğitim 3 ülkede bazı alanlar için (BSc Avusturya, Non BSc Fransa ve Almanya) zorunludur. On ülkede daha yüksek derece (MSc veya PhD) özellikle araştırmada, akedemide veya yönetimde yeni iş olanakları sağlamaktadır.

Kariyeri bıraktıktan sonra kurslara dönüş 4 ülkede mümkündür ancak hepsinde isteğe bağlıdır.

DİYETİSYENLERİN ÇALIŞMA ALANLARI

Çalışma alanları

Her kategoride yer alan diyetisyenlere hangi alanda çalıştıkları sorulmuş ve sonuçlar yüzde olarak hesaplanmış ve en sık rastlanan 3 alan belirlenmiştir.

Sorular farklı şekilde değerlendirilmiş, bazılarında % kullanılmadan sadece tik atılmış, diğerleri de hastane, aile doktoru ve sağlık merkezleri gibi alanlarda birleştirilmiştir. Soru farklı şekilde cevaplandırıldığında karşılaştırma yapmak mümkün olmasa da bazı belirgin eğilimler görülmüştür:

- Diyetisyenlerin %50'sinden fazlası hastanelerde çalışmaktadır (yönetici diyetisyen % 35.5, % 25-40 arası, klinik diyetisyen % 50, % 21-71 arasında, genel diyetisyen % 65, % 0-100 arasında.). Tüm diyetisyenlerin dışında sadece Yunanistan'daki genel diyetisyenler hastanede çalışmamaktadır.
- Yönetici diyetisyenler için bakım evleri özellikle Danimarka'da % 55 ve Norveç'te % 40 en önemli çalışma alanlarıdır.
- Sağlık eğitimi bazı ülkelerde belirgindir – İrlanda'da % 19, Lüksemburg'da % 10, Almanya'da % 5 ken, Yunanistan'da, Finlandiya'da ve Norveç'de tüm diyetisyenler, Macaristan, Danimarka ve İsviçre'deki sadece klinik diyetisyenler tarafından ve İspanya'da genel diyetisyenler tarafından başlanmamıştır.

- Klinik diyetisyenler için en yaygın çalışma alanları Hollanda, Finlandiya, İsviçre ve Yunanistan'da gıda endüstrisi ve İrlanda, Norveç, Yunanistan ve İsviçre'deki Farmasotik şirketleridir.
- Küçük fakat önemli, sayıda diyetisyen araştırmalarda, eğitimde ve medya kuruluşlarında çalışmaktadır.
- Bazı ülkelerde konsultanlık yapmak oldukça yaygındır. Yunanistan (Genel), Fransa, Belçika, İsviçre, Lüksemburg ve Danimarka (Yönet.)'da diyetisyenlerin % 40'ından fazlası bu yolla iş bulmaktadır.
- Yunanistanda diğer bir çalışma alanı güzellik merkezlerini kapsamaktadır ve fazla sayıda diyetisyen bu alanda çalışmaktadır.

Aşağıdaki tabloda en çok yer alan 3 ortak çalışma alanı gösterilmiştir

Tablo 15.1			
Ülkeler	Yönetici Diyetisyen	Klinik Diyetisyeni	Genel Diyetisyen
BSc			
Avustralya			% 60 hastanelerde %22 aile hekimleri ile %9 sağlık eğitiminde
Belçika			belirtilmemiş
Danimarka	%40 hastanelerde %55 bakimevlerinde %5 danışman/serbest	% 60 hastanelerde % 10-15 aile hekimleri ile veya sağlık merkezlerinde	
Finlandiya		%21 hastaneler, aile hekimleri ve sağlık merkezlerinde % 19 araştırmalarda % 14 besin sanayi ve ilaç sanayisinin tüm bölümlerinde	
Yunanistan		%43 hastanelerde %35 güzellik merkezlerinde % 11 danışman/serbest	% 59 güzellik merkezlerinde %40 danışman/serbest % 1 aile hekimleri ile
Macaristan	belirtilmemiş	belirtilmemiş	belirtilmemiş
İzlanda	belirtilmemiş, ancak 4 alan gösterilmiştir	belirtilmemiş, ancak hastaneler gösterilmiştir	
İrlanda		%61 hastanelerde %19 aile hekimleri ile birlikte sağlık eğitiminde % 10 ilaç sanayiinde	
İtalya			% 80 hastanelerde
Lüksemburg			% 50 hastanelerde % 40 danışman/serbest % 10 sağlık eğitimi
Hollanda			% 50 hastanelerde % 25 aile hekimleri ile birlikte sağlık eğitiminde

			% 15 besin sanayinin bütün bölümlerinde
Norveç		%71 hastanelerde %8 araştırmalarda %7 ilaç firmaları, beslenme ve pazarlama alanlarında	
İspanya	belirtilmemis	belirtilmemis, ancak hastaneler gösterilmiş	belirtilmemis
İsveç	%25 hastanelerde %15 halk eğitimci %10 catering endüstrisi	%50 hastanelerde %14 sağlık merkezleri ve aile hekimleri ile %2 ilaç firmalarında	
Türkiye			%46 hastanelerde %6.1 eğitim kurumlarında %4.7 kalite kontrolcüsü
İngiltere		%40 hastanelerde %20 aile hekimleri ile %10 sağlık eğitimi	
Tablo 15.2			
Ülkeler	Yönetici Diyetisyen	Klinik Diyetisyeni	Genel Diyetisyen
BSc			
Fransa			%65 hastanelerde, aile hekimleri ile, sağlık merkezleri, bakimevleri, sağlık eğitimi, ve halk eğitimci %20 danisman/serbest %15 diğer alanlarda
Almanya			%90 hastanelerde %5 sağlık eğitiminde %5 danisman/serbest
Norveç	%40 hastanelerde %40 bakimevlerinde %5 sivil restaurantlarda %5 askeri restaurantlarda		
İspanya	belirtilmemis	belirtilmemis, ancak hastaneler gösterilmiş	belirtilmemis
İsviçre		%50 hastanelerde %25 serbest %10 beslenme alanında besin imalatçisi olarak	

Mevcut Pozisyon

Bu bilgi kariyer gelişiminde oluşabilecek çeşitlilik ve fırsatların etkisini belirlemek amacıyla araştırılmıştır. Birçok ülkede diyetisyen ve şef diyetisyen dereceleri var olmasına karşın; deneyimli (senior) ve uzman diyetisyen ünvanları da oldukça yaygındır.

İrlanda'da "klinik uzman diyetisyen", Avustralya'da yönetici ve eğitimci asistan" gibi pozisyonlar varken ve Fransa'da en yüksek derece "şef diyetisyen"dir. Lüksemburg'da ise bir hiyerarşi bulunmamaktadır. Kariyer gelişimi için oluşabilecek pozisyonların belirli bir takım derecelere bağlı olduğu ülkeler Hollanda, İngiltere, İzlanda ve Yunanistan'dır (klinik). İspanya'da (teknik) sadece "diyetisyen" ünvanı bulunmaktadır.

Diyetisyenlerin çalıştığı alanlar

Tüm yönetici diyetisyenler ve genel diyetisyenlerin bazıları toplu beslenme departmanlarında görev almaktadırlar. Klinik ve genel diyetisyenler de diyetetik veya sağlık alanında çalışırken, bazı diyetisyenler sivil kuruluşlarda (Hollanda’da), bakimevlerinde (Macaristan), ve beslenme birimlerinde (İspanya) görev almaktadır.

Diyetisyenlerin çalışma detayları

Aşağıda diyetisyenlerin olası 31 farklı alandaki iş dağılımı gösterilmiş olup; farklı 3 diyetisyen kategorisinde bütün işleri yapıp yapmadıkları sorulmuş ve yanıt “evet” ise tek başına ya da destek alınıp alınmadığı belirtilmiştir

Tablo 16.1			
Ülke kodları aşağıdaki gibi kullanılmıştır: Avustralya (AT), Belçika (BE), Danimarka (DK), Finlandiya (FI), Fransa (FR), Almanya (DE), Yunanistan (GR), Macaristan (HU), İzlanda (IS), İrlanda (IE), İtalya (IT), Lüksemburg (LU), Hollanda (NL), Norveç (NO), İspanya (ES), İsveç (SE), İsviçre (CH), Turkey (TR), İngiltere (UK)			
	Yönetici DK, FR, HU, IS, NO, ES, SE, TR	Klinik DK, FI, FR, GR, HU, IS, IE, NL, NO, ES, SE, CH, TR, UK	Genel AT, BE, FR, DE, GR, HU, IT, LU, ES, TR
Nutrisyonel değerlendirme/sağlıklı birey ve grupların izlenmesi	FR, TR	DK, FI, FR, GR, HU, IS,NL, ES, SE, CH, TR, UK	AT, BE, FR, DE, HU, IT, LU, ES, TR
Gruplar için besin/menü değişimleri*	DK, FR, HU, NO, ES, SE, TR	DK, FI, FR, GR, HU, IS,NL, SE, CH, TR, UK	AT, BE, FR, DE, HU, IT,LU, TR
Besinlerin gereksinimleri karşılayacak şekilde üretim ve dağıtımlarının planlanması	DK, FR, HU, IS, NO, SE,TR	FI, FR, GR, HU, NL, CH, TR, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR
Besinlerin satın alınması	DK, FR, HU, IS, NO, ES,SE, TR	FR, NL, TR	AT, BE, FR, DE, LU, TR
Besin ve beslenme servis ve uygulamalarının değerlendirme ve geliştirilmesi	DK, FR, HU, NO, SE, TR	FR, GR, HU, IS, IE, NL,ES, CH, TR, UK	AT, BE, FR, DE, HU, IT,LU, ES, TR
Besin ve beslenme ürünlerinin duyuumsal değerlendirilmesi	DK, FR, HU, NO, ES, SE, TR	FI, FR, GR, HU, NL, SE,CH, TR, UK	AT, FR, DE, GR, HU, LU,TR
Yüksek risk altındaki ve hasta bireylerin nutrisyonel değerlendirilmesi	TR	DK, FI, FR,GR, HU, IS,IE, NL, NO, ES, SE, CH,TR, UK	AT, BE, FR, DE, HU, IT, LU, ES, TR
Hasta bireylerin beslenme bakım/diyet planlanması	TR	DK, FI, FR,GR, HU, IS,IE, NL, NO, ES, SE, CH,TR, UK	AT, BE, FR DE, HU, IT,LU, ES, TR
Doktor tarafından planlanan diyet reçetesinin izlemi	DK, TR	FI, FR, GR, HU, IS, IE,NL, NO,ES, CH, TR	AT, BE, FR, DE, HU, IT,LU, ES, TR
Hasta bireylere diyet uygulanması	DK, SE, TR	DK, FI, FR, GR, HU, IS,IE, NL, NO,ES, SE, CH,TR, UK	AT, BE, FR, DE, HU, IT,LU, ES, TR
Bireylerin eğitimi ve denetlenmesi	DK, FR, SE, TR	DK, FI, FR, GR, HU, IS,IE, NL, NO, ES, SE, CH,TR, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR
Klinik bulguların izlenmesi ve değerlendirilmesi	TR	DK, FI, FR, GR, HU, IS, IE, NL, NO, ES, SE, SE,	AT, BE, FR, DE, HU, IT, LU, ES, TR

		CH,TR, UK	
Hasta bireylerin tedavisinde interdisipliner ekip çalışması içinde olmak	FR, HU, TR	DK, FI, FR, GR, HU, IS,IE, NL, NO,ES, SE, CH,TR, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR
Hasta ile ilgili olarak diğer sağlık çalışanlarına danışmak	TR	DK, FI, FR, GR, HU, IS,IE, NL, NO,ES, SE, CH,TR, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU, IT, LU, ES, TR
Tablo 16.2			
	Yönetici	Klinik	Genel
Diyetetik dışı aktiviteleri organize etmek*		FI, GR, NL, SE, UK	DE, LU, TR
Toplumda sağlığın iyileştirilmesine yönelik aktiviteler planlamak	FR, SE,TR	DK, FI, FR, GR, HU, IE,NL, ES, SE, CH, TR, UK	DE, LU, TR
Toplumda sağlığın iyileştirilmesine yönelik aktivitelere katılmak	DK, FR, SE, TR	DK, FI, FR, GR, HU, IE,NL, ES, SE, CH, TR, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR
Toplumda sağlığın iyileştirilmesine yönelik aktiviteleri değerlendirmek	FR, TR	DK, FI, FR, GR, HU, IE,NL, ES, SE, CH, TR, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR
Hedef gruplara yönelik eğitim planlamak	DK, FR, NO, SE, TR	DK, FI, FR, GR, HU, IE,NL, NO, ES, SE, CH, TR,UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR
Hedef grupların eğitimi	DK, FR, NO, SE, TR	DK, FI, FR, GR, HU, IE, NL, NO, ES, SE, CH, TR,UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR
Hedef gruplara yönelik eğitimlerin değerlendirilmesi	DK, FR, NO, SE, TR	DK, FI, FR, GR, HU, IE,NL, NO, ES, SE, CH, TR,UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR
Hedef gruplar için eğitim materyali geliştirmek ve yenilemek	DK, FR, NO, SE, TR	DK, FI, FR, GR, HU, IE,NL, NO, ES, SE, CH, TR,UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR
Müşteri memnuniyeti ve kalite gelişimi sistemlerine katılmak	DK, FR, HU, NO, ES, SE, TR	FI, FR, GR, HU, IE, NL,NO, ES, SE, CH, TR, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR
Kurum içi yönetim değişikliği yapmak	DK, FR, HU, NO, ES, SE, TR	DK, FR, GR, HU, IE, NL,NO, ES, SE, CH, TR, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR
İş ve işletme planlarının geliştirilmesi	DK, FR, HU, NO, ES, SE	DK, FR, HU, IE, NL, ES,SE, CH, UK	AT, BE, FR, GR, HU, IT,LU, ES
Finansal verilerin derlenmesi ve işlenmesi	DK, FR, HU, NO, ES, SE, TR	DK, FR, HU, IE, NL, ES,SE, CH, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,LU, ES, TR
Diğer yönetim verilerinin derlenmesi ve işlenmesi	DK, FR, HU, NO, ES, SE, TR	DK, FR, HU, IE, NL, ES,SE, CH, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU, IT, LU, ES
Pazarlama faaliyetlerinin yerine getirilmesi	FR, IS, NO, ES, SE, TR	DK, FR, NL, SE, CH, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,LU
Bireysel yönetim faaliyetlerine katılmak	DK, FR, HU, NO, ES, SE, TR	DK, FR, GR, HU, IE, NL,NO, SE, CH, TR, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR
Araç alımı ve iş birimlerinin planlanmasına yönelik faaliyetleri yürütmek	DK, FR, HU,IS, NO, ES,SE, TR	DK, FR, GR, HU, NL, NO, CH, UK	AT, BE, DE, HU, IT, LU,ES
Besin ve beslenme güvenliği ve sanitasyon ilkelerini yürütmek	DK, FR, HU, IS, NO, ES,SE, TR	DK, FI, FR, GR, HU, NL,TR, UK	AT, BE, FR, DE, GR, HU,IT, LU, ES, TR

Bir çok ülkede belirtilen faaliyetlerin büyük bir çoğunluğu bir veya diğer tüm kategorilerdeki diyetisyenlerce yürütülmektedir.

Her bir kategorideki sıklıkla karşılaşılan görevler şunlardır:

Yönetici Diyetisyen (8 ülkede):

- Gruplar için besin/menü değişimleri
- Besinlerin gereksinimleri karşılayacak şekilde üretim ve dağıtımlarının planlanması
- Besinlerin satın alınması
- Besin ve beslenme servis ve uygulamalarının değerlendirme ve geliştirilmesi
- Kalite gelişimi ve müşteri memnuniyeti
- Yönetimsel faaliyetler
- Sağlığın iyileştirilmesine yönelik aktiviteler
- Hedef grupların eğitimi

31 faaliyetten biri hariç 30'u en az bir ve üstündeki sayıda ülkelerde yönetici diyetisyenlerce yerine getirilmektedir. Hariç olan faaliyet, diyetetik dışı aktivitelerle ilgili olan performans değerlendirmesidir. Örneğin; kan basıncı, kan glukozu, kolesterol izlemi, nazo-gastrik tüp takılması, ilaç prospektüslerinin değişimi, vs.

Klinik Diyetisyenleri (14 ülkede):

- Nutrisyonel değerlendirme/sağlıklı birey ve grupların izlenmesi
- Beslenme tedavisinin kararı ve uygulanması
- Bireylere eğitim vermek
- Klinik bulguların izlenmesi ve değerlendirilmesi
- Hasta bireylerin tedavisinde interdisipliner ekip çalışması içinde olmak
- Hedef grupların eğitimi
- Kalite geliştirme
- Kurum içi yönetim değişikliği yapmak

31 faaliyetin her biri en az üç ülke ve üstündeki ülkelerde klinik diyetisyenlerce uygulanmaktadır.

Bazı klinik diyetisyenler yönetimsel faaliyetleri de yürütmektedir; ancak bu görev için harcadıkları süre genel ve yönetici diyetisyenlerde olduğu kadar önemli değildir.

Genel Diyetisyenler (10 ülkede):

31 faaliyetin her biri en az üç ve üzeri ülkelerde genel diyetisyenlerce uygulanmaktadır. Hem yönetici hem de klinik diyetisyenler için daha önceden tanımlanan faaliyetleri yürütmektedirler.

3 kategoride yer alan diyetisyenlerin görevleri EFAD tanımlamalarına uymaktadır.

Yeni mezun bir diyetisyenle, en az 5 yıl ve daha üstü deneyime sahip olan diyetisyen arasında bir farklılık var ise; yer aldıkları herhangi bir faaliyette denetlenip denetlenmediği sorulmalıdır.

İzlanda yeni mezun diyetisyenlerin bütünüyle denetlendiği tek ülkedir.

Bir çok ülkede, klinik görevlerin birçoğu yeni mezunlarca tek başına yürütülürken; iş planı, yönetimsel değişiklikler, finansal ve yönetimsel faaliyetlerin yürütülmesi, araç-gereç alımı gibi yönetimsel faaliyetlerde diyetisyenler denetlenmektedir. 5 yıl sonunda, birçok aktivitede yalnız başına görev almaları sağlanmaktadır.

Şef Diyetisyenlerin Sorumlulukları:

Şef diyetisyenlerin sorumlulukları değişiklik göstermektedir.

Birçok ülkede şef diyetisyen, personelin bir kısmının veya hepsinin gelişimi, eğitimi ve niteliklerinden tamamen sorumludur.

Ekonomik sorumlulukları kısmen olmakla birlikte, yönetici diyetisyenler bu noktada servisin bütünüyle sorumlusudur.

EFAD Eğitim Raporu

Tablo 17

		Yönetici	Klinik	Genel
Personel,ekonomi,gelisme ve eğitim konularında tam sorumlu olanlar	BSc	Danimarka İslanda İsveç	Finlandiya İslanda İrlanda Hollanda İsveç İngiltere	Avusturya Belçika Lüksemburg
	Non BSc	Norveç		

Yönetici pozisyonunda olan diyetisyenlerin tüm diyetisyenler içindeki yüzdesi

Diyetisyenlerin yüzde kaçının şef diyetisyen olduğu sorusu tüm ülkeler tarafından cevaplandırılmamıştır.

Sorunun cevaplandırıldığı yerlerdeki aralıklar aşağıda verilmiştir.

Yönetici (İdari) : % 20-80

Klinik: %0,4- 100

Genel: %3-30

Personelin ve –veya öğrencilerin beslenme ve diyetetik konularında eğitimi

Tüm ülkelerde diyetisyenler diğer sağlık çalışanlarının eğitimine katılmaktadırlar. Onlar için kalifiye diyetisyenleri veya doktorları eğitmek pek yaygın bir durum değildir; çoğunlukla (diyetisyenlik) öğrencilerinin eğitimiyle ilgilenmektedirler. Klinik diyetisyenler ise daha sıklıkla hemşireleri, yardımcı sağlık elemanlarını, yönetici diyetisyenleri, yemek servisi yöneticileri ve personelinin eğitimindedirler.

Diyetisyenlerin araştırmalara katılımı

Ülkelerin yaklaşık yarısında diyetisyenlerin araştırmaya dahil edilmesi, özellikle klinik diyetisyenlerde yaygındır; ancak aynı durum genel diyetisyenler için Yunanistan ve Türkiye’de ve yönetici diyetisyenler için İsveç’te de geçerlidir. İsviçre non BSc diyetisyenlerin araştırmaya alındığı tek ülkedir.

Diyetisyenlerin araştırmaya katıldığı yerlerde, katılım tüm ülkeler için yerel düzeyde, Norveç hariç ulusal düzeyde gerçekleşmiştir. İngiltere, Yunanistan, Finlandiya,İsviçre ve İsveç de katılım uluslar arası düzeydedir.

İngiltere, Yunanistan, Finlandiya, Türkiye ve İsveç de araştırma hem idareci hem klinik diyetisyenler tarafından yürütülmektedir. Norveç'te ise klinik diyetisyenler araştırmaya katılmaktadır. Tüm diyetisyenlerin BSc si vardır.

Diğer araştırmalar tüm ülkelerde tıbbi personel tarafından başlatılmaktadır. Bu çalışmalarda diyetisyenler yanında nadiren de olsa hükümet departmanları, üniversite bölümleri ve endüstri kuruluşları da araştırmalar yapmaktadırlar.

Araştırmaların yapıldığı ülkelerde, araştırmalar beslenme ve diyetetik dergilerinde ve tıbbi dergilerde yayınlanmaktadır. Bazı ülkelerde ise besin bilimi dergileri ve kongre kitaplarında yayınlanmaktadır.

Kalite güvencesi/geliştirme programlarıyla ilgili ulusal yönetmelikler /yükümlülükler

Kalite güvencesi ve gelişimi programlarıyla ilgili ulusal gereksinimler 14 ülkede bulunmaktadır. Bunlar Avusturya, Finlandiya, İrlanda, Almanya ve İspanyada bulunmamaktadır.

Tablo 18	
Diyetetik eğitimi	5 ülke (Yunanistan ,Macaristan, Lüksemburg, Hollanda, İngiltere)
Besin servisi	12 ülke (Belçika, Danimarka, Fransa, Yunanistan ,Macaristan, İspanya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İsveç, Türkiye, İngiltere)
Etik kanunlar	3 ülke (Lüksemburg, Hollanda, , Türkiye)
Sağlık servisi direktifleri	13 ülke (Belçika, Danimarka, Fransa, Yunanistan ,Macaristan, İspanya, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İsveç, Türkiye, İngiltere)
Klinik standartlar	7 ülke (Yunanistan , İtalya, Lüksemburg, Hollanda, İsviçre, Türkiye, İngiltere)
İşlemsel standartlar	7 ülke (Yunanistan , İtalya, Lüksemburg, Hollanda, İsviçre, Türkiye, İngiltere)
Bağlantı durumu	2 ülke (İsviçre, İngiltere)

Diyetisyenlerin iş bulamaması

İşsiz diyetisyenlerin yüzde aralığı: %0-20

Yönetici (İdari) diyetisyen: % 0 - 4,65

Klinik diyetisyen : % 0 - 5,65

Genel diyetisyen : % 0 - 20

Diyetisyenlerin işsizlik durumu ulusların işsizlik durumuyla karşılaştırıldığında

11 ülkede diyetisyenlerin işsizlik oranı, ulusal işsizlik oranından daha azdır.

3 ülkede diyetisyenlerin işsizlik oranı, ulusal işsizlik oranından daha fazladır.

5 ülke soruyu cevaplamadı.

9 ülkede, yetersiz sayıda klinik diyetisyen olduğu rapor edildi. Yunanistan, Finlandiya, Macaristan, , İrlanda, Lüksemburg ve Norveç.

Yönetici diyetisyen: 1 ülke az sayıda yeni mezun diyetisyen , 2 ülke az sayıda deneyimli diyetisyen olduğunu

Klinik diyetisyen : 7 ülke az sayıda yeni mezun diyetisyen , 6 ülke az sayıda deneyimli diyetisyen olduğunu

Genel diyetisyen: 5 ülke az sayıda yeni mezun diyetisyen , 5 ülke az sayıda deneyimli diyetisyen olduğunu

Bazi ülkeler yukarıdaki bütün kategorilerde, tüm özelliklerde ve tüm diyetisyenlik alanlarında yetersizlik olduğunu bildirmişlerdir. Genellikle diyetisyenlerin işsizlik durumunun %0 olduğu ülkelerde, diyetisyen sayısının yetersiz olduğu rapor edilmiş ancak hepsinde değil.

Tablo 19				
	Yönetici %	Klinik %	Genel %	Ulusal %
Avusturya			1	3.6
Belçika				Cevapsiz
Danimarka	4.65	5.68		5.4
Finlandiya		Cevapsiz		9.5
Fransa			20	10
Almanya			5	13
Yunanistan		1		Cevapsiz
Macaristan	0	0	0	6
İzlanda	0	0		2.4
İrlanda		0		4.3
İtalya			Cevapsiz	Cevapsiz
Lüksemburg			0	3.3
Hollanda		1		3
Norveç	0	2		2-3
İspanya		Cevapsiz	Cevapsiz	12
İsveç	4	4		3.8
İsviçre		<1		2
Türkiye			0	13
İngiltere		0		5.1

Diyetisyenlerin maaşları ulusal ortalama ücretle karşılaştırıldı

Avrupa ülkelerinde verilen maaşlar diğer ülkelerle karşılaştırıldığında gerçekçi değildir. Ücretler ve vergi düzeyi her ülkede değişmektedir.

Tablo 20						
	Yönetici		Klinik		Genel	
Ülkeler	Güncel gelir	Ulusal gelir%	Güncel gelir	Ulusal gelir%	Güncel gelir	Ulusal gelir%
Avusturya					21000-42000	82-165
Belçika					Cevapsiz	Cevapsiz
Danimarka	28749-43735	Cevapsiz	32160-35561	Cevapsiz		
Finlandiya			26844	145		
Fransa					15600-24000	120-185
Almanya					14100	65
Yunanistan			9100-14300	78-122	6890-13390	59-114
Macaristan	5760-6240	103-111	3288-5400	59-96	4560-6120	81-109
İzlanda	27600	Cevapsiz	27600	Cevapsiz		
İrlanda			27690-	108-191		

			48730			
İtalya					13200-19200	76-110
Lüksemburg					42336-60312	95-135
Hollanda			18500-24000	81-106		
Norveç	32250-35000	92-100	43000-50000	123-143		
İspanya					20000	111
İsveç	23430	116-226	21475-42950	106-213		
İsviçre			32760-51960	77-122		
Türkiye	6000-9600	100-160	3120-7200	52-120	3120-7200	52-120
İngiltere			28686-59055	100-207		

Ulusal ortalama geliri verilen 10 ülkede , diyetiyenlerin en düşük maasi ulusal ortalamadan düşük, 6 ülkede ise yüksektir. Total aralik ulusal gelirin % 52- 207 sidir. 1 ülkede klinik diyetisyenin en yüksek maasi ortalamanin altindadir (%96).

Tatiller, çalışma saatleri ve emeklilik yaşı

Toplam tatiller için muhtemel aralık 28- 50 gündür.

Haftalık çalışma saati aralığı 35-42 saattir

Emeklilik yaşı aralığı 57-67 yaş. 4 ülkede kadın ve erkekler için farklı yaş aralığı vardır , erkekler için bu aralık 2-8 yaş kadar azdır.

Tablo 21	Maaşlı yıllık izin gün	Baka tatilleri /Azizler günü	Tam zamanlı iş haftalık saat	Emeklilik yaşı	
				kadın	erkek
Avusturya	25	13	40	60	65
Belçika	20	10	38	63*	65
Danimarka	30	9	37	65	65
Finlandiya	30	3	37,5	63	63
Fransa	25	7-11	35-39	60	60
Almanya	24	5	40	65	65
Yunanistan	20-25	7	37,5	60	cevapsız
Macaristan	30	8	40	62	62
İzlanda	20-30	13	40	67	67
İrlanda	23-30	11-12	35	65	65
İtalya	36	4	36	65	57
Lüksemburg	23	10	40	60	60
Hollanda	24	9	36	65	65
Norveç	25	10	37,5	67	67
İspanya	24	14	40	65	65
İsveç	25-33	10	40	65	65

İsviçre	Min 20	8-14	42	65	65
Türkiye	20-30	15-20	40	60	58
İngiltere	25	10	36,5	65	65
* 2009 'a kadar arttırılarak erkekle aynı düzeyde olacak					

Gebelik ve babalık hakları

Avrupa'da gebelik ve babalık hakları bakımından büyük farklılıklar bulunmaktadır bunları tablolastırmaya imkan yoktur.

Bazı ülkelerde anneler 3 yıla kadar ücretli izin alabilirken 1 ülkede sadece 10 gün izin alabiliyor. Bir çok ülkede çeşitli babalık hakları vardır. Bazılarında anne ile izni paylaşma seçeneğine sahiptirler. Bazı ülkelerde anne ve babaya aynı zamanda izin verilir. Ücretli veya ücretsiz izin yada paylaşmalı –paylaşmasız izin konusunda ülkeler arasında büyük farklılıklar vardır.

Diyetetik mesleğinde işe alma eğilimleri

Avrupa içinde diyetisyenlerin sayısında bir artış görülmektedir fakat daha önceden toplanmış veriler olmadığı için bu bilgiyi anlamlandırma olasılığı yoktur. Bu anket sadece trendleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın kapsamındaki ülkelerde halen 24 750 den fazla diyetisyen çalışmaktadır.

Sonuç

EFAD üyesi ülkelerde Diyetisyenlerin eğitimi ve işi oldukça kompleks ve çok boyutlu bir konudur. Karşılaştırma yapmak son derece zordur. Ülkelerin büyük çoğunluğu başlıca bir BSc programına sahiptir fakat eğitimin içeriği ve süresi değişkendir. Dolayısıyla aynı seviyede eğitime sahip diyetisyenler illaki başka bir ülkede çalışmamaktadır.

Bir çok diyetisyen temel eğitimleri ne olursa olsun hastanelerde veya sağlık merkezlerinde çalışmaktadırlar . Buna rağmen diyetisyenlerin iş bulabilecekleri çok geniş iş alanları bulunmaktadır.

Her kategorideki diyetisyenler tarafından üstlenilen görevler iş tanımlarıyla uyum içindedir. Dolayısıyla bazı ülkelerde diyetisyenler diğer ülkelere oranla çok daha sınırlı bir rol oynamaktadırlar.

Kariyer yapısı bazı ülkelerde daha gelişmiştir. Bu ülkelerde diyetisyenler bir dizi dereceden sonra terfi imkanlarına sahiptirler. Diğer ülkelerde ise hiyerarşi olmadan tek bir derece vardır ve bir çok diyetisyen danışman veya serbest olarak çalışmaktadır.

Her ülkedeki farklı kültürler uzmanlardan politikacılardan ve halktan farklı beklentiler oluşmasına neden olmaktadır, bu da gereken eğitimi kazanılan uzmanlıkları ve yürütülen işi etkileyebilmektedir.

EK 5

Çalışma Grubu Üyeleri

Diyetetik Benchmark Grubu Üyeleri

Professor Anne de Looy	Plymouth Universitesi, Ingiltere
Birgit Josefson	Isveç Diyetisyenler Dernegi
Carole Middleton	Ingiltere Diyetisyenler Dernegi
Ghita Parry	Danimarka Diyet ve Beslenme Dernegi
Kalliopi-Anna Poulia	Yunanistan Diyetisyenler Dernegi